

**UNIVERSITATEA
BABEŞ-BOLYAI**
Cluj-Napoca

**FACULTATEA DE ŞTIINŢE
ECONOMICE ŞI GESTIUNEA
AFACERILOR**

România
Ministerul Educaţiei, Cercetării şi Inovării
Universitatea Babeş-Bolyai
Cluj-Napoca
Facultatea de Ştiinţe Economice
şi Gestiunea Afacerilor
Str. Teodor Mihali nr. 58-60
400591, Cluj-Napoca
Tel: 0264 418655
Fax: 0264 412570
E-mail: econ@econ.ubbcluj.ro

Rezumatul tezei de doctorat:

DEZVOLTĂRI ŞI APROFUNDĂRI PRIVIND SITUAŢIILE FINANCIARE CONSOLIDATE

**Conducător ştiinţific
Prof.univ.dr. Dumitru Măuş**

**Doctorand
Victor-Octavian Müller**

2010

CUPRINSUL REZUMATULUI TEZEI DE DOCTORAT

Cuprinsul tezei de doctorat

Cuvinte cheie

Introducere și motivația cercetării

Metodologia cercetării

Prezentarea sintetică a capitolelor tezei de doctorat

Concluzii și perspective ale cercetării

Contribuții proprii la stadiul cunoașterii

Referințe bibliografice

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

Glosarul abrevierilor

Lista tabelor, schemelor și anexelor

Introducere

Metodologia cercetării

Capitolul 1:

Stadiul actual al cunoașterii în aria problematicii situațiilor financiare consolidate

- 1.1 Considerații generale cu privire la dimensionarea și analiza stadiului cunoașterii în aria fixată
- 1.2 Analiza cantitativă privind stadiul actual al cunoașterii
- 1.3 Analiza calitativă privind stadiul actual al cunoașterii

Capitolul 2:

Abordări conceptuale privind Situațiile financiare consolidate

- 2.1 Concepte specifice situațiilor financiare consolidate
 - 2.1.1 Grupul ca entitate raportoare
 - 2.1.2 Controlul – Criteriu central pentru existența unui grup
 - 2.1.3 Perimetrul consolidării
 - 2.1.4 Interesul minoritar din perspectiva grupului
 - 2.1.5 Fondul comercial derivat (rezultat din consolidare)
- 2.2 Necesitatea și obiectivele situațiilor financiare consolidate
 - 2.2.1 Necesitatea situațiilor financiare consolidate
 - 2.2.2 Obiectivele situațiilor financiare consolidate
- 2.3 Teorii privind situațiile financiare consolidate
 - 2.3.1 Teoria proprietății (proprietary theory)
 - 2.3.2 Teoria societății-mamă (parent company theory)
 - 2.3.3 Teoria extinsă a societății-mamă (parent company extension theory)
 - 2.3.4 Teoria entității (entity theory)
 - 2.3.5 Considerații critice cu privire la teoriile situațiilor financiare consolidate

Capitolul 3: Reglementări internaționale, europene și naționale privind situațiile financiare consolidate

- 3.1 Reglementări internaționale
 - 3.1.1 Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS)
 - 3.1.2 Standardele contabile americane (US-GAAP)
 - 3.1.3 Convergența referențialelor internaționale (IFRS – US-GAAP)
- 3.2 Reglementări europene
 - 3.2.1 Directiva a VII-a a CEE în contextul euroarmonizării contabile
 - 3.2.2 Implementarea IFRS în UE prin Regulamentele CE
- 3.3 Reglementări naționale

Capitolul 4: Întocmirea situațiilor financiare consolidate

- 4.1 Preliminariile întocmirii situațiilor financiare consolidate
 - 4.1.1 Privire de ansamblu asupra lucrărilor de preconsolidare
 - 4.1.2 Delimitarea perimetrului consolidării globale
 - 4.1.2.1 Identificarea existenței raportului mamă-fiică
 - 4.1.2.2 Îngrădiri ale perimetrului consolidării
 - 4.1.3 Aplicarea unitară a politicilor contabile la nivelul grupului
 - 4.1.3.1 Alinierea datelor de închidere
 - 4.1.3.2 Uniformizarea regulilor de recunoaștere, evaluare și prezentare
- 4.2 Consolidarea capitalurilor proprii ale filialelor – componentă centrală a procesului de consolidare
 - 4.2.1 Aspecte introductive privind consolidarea capitalurilor
 - 4.2.1.1 Considerații temporale privind stabilirea valorilor relevante
 - 4.2.1.2 Problematika procentului de participare în capitalurile proprii ale unei filiale
 - 4.2.2 Probleme specifice primei consolidări
 - 4.2.2.1 Metode concurente de consolidare a capitalurilor proprii
 - 4.2.2.2 Stabilirea și tratamentul diferenței de achiziție
 - 4.2.2.3 Problematika intereselor minoritare (non-control)
 - 4.2.3 Particularități privind consolidarea ulterioară
- 4.3 Studiu de caz privind întocmirea situațiilor financiare consolidate la un grup industrial cu capital românesc
 - 4.3.1 Considerații introductive
 - 4.3.2 Prezentarea generală a grupului SCR
 - 4.3.2.1 Dinamica grupului
 - 4.3.2.2 Stabilirea organigramei grupului și a procentului de participare a societății-mamă în capitalurile proprii ale filialelor
 - 4.3.3 Etapa preconsolidării
 - 4.3.4 Consolidarea propriu-zisă
 - 4.3.4.1 Eliminarea operațiunilor intragrup și a implicațiilor acestora
 - 4.3.4.2 Stabilirea diferenței de achiziție și a fondului comercial
 - 4.3.4.3 Partajarea capitalurilor proprii între interesele grupului și interesele minoritare
 - 4.3.5 Situațiile financiare consolidate ale grupului SCR – rezultatul final al procesului de consolidare
 - 4.3.6 Concluzii privind activitatea de elaborare a situațiilor financiare

Capitolul 5:

Conținutul, prezentarea și analiza situațiilor financiare consolidate

- 5.1 Componentele situațiilor financiare consolidate și prezentarea acestora
 - 5.1.1 Setul complet al situațiilor financiare consolidate
 - 5.1.2 Prezentarea poziției financiare a grupului
 - 5.1.3 Prezentarea performanțelor grupului
 - 5.1.4 Prezentarea fluxurilor de trezorerie și a modificărilor capitalului propriu la nivelul grupului
 - 5.1.5 Structura notelor explicative la situațiile financiare consolidate
- 5.2 Analiza reacțiilor la propunerile IASB/FASB de modificare a prezentării situațiilor financiare
 - 5.2.1 Considerații introductive
 - 5.2.2 O nouă abordare IASB/FASB a prezentării situațiilor financiare
 - 5.2.3 Metodologia cercetării
 - 5.2.4 Rezultatele analizei cantitative
 - 5.2.5 Rezultatele analizei calitative
- 5.3 Conținutul informațional al elementelor specifice situațiilor financiare consolidate
 - 5.3.1 Elemente specifice situației consolidate a poziției financiare
 - 5.3.2 Elemente specifice situației privind performanțele consolidate
 - 5.3.3 Particularități privind conținutul situației consolidate a fluxurilor de trezorerie și a situației consolidate a modificării capitalului propriu
 - 5.3.4 Valențele informaționale ale notelor explicative la situațiile financiare consolidate
- 5.4 Particularități privind analiza financiară a situațiilor financiare consolidate
 - 5.4.1 Considerații introductive privind analiza situațiilor financiare consolidate
 - 5.4.2 Particularități privind analiza performanței grupului
 - 5.4.3 Elemente specifice privind analiza gestiunii financiare a grupului
 - 5.4.4 Aspecte particulare legate de analiza riscului financiar al grupului
 - 5.4.5 Particularități privind analiza perspectivei investiționale a grupului
 - 5.4.6 Elemente specifice privind analiza calitativă a situațiilor financiare consolidate

Capitolul 6:

Studiu empiric privind relevanța pentru piața de capital a situațiilor financiare consolidate

- 6.1 Considerații introductive privind studiul asupra relevanței situațiilor financiare consolidate
- 6.2 Coordonatele metodologice ale studiului
 - 6.2.1 Formarea eșantionului și sursele de date
 - 6.2.2 Formularea ipotezelor de lucru
 - 6.2.3 Conceperea modelelor empirice și descrierea variabilelor implicate
- 6.3 Rezultate empirice
 - 6.3.1 Statistica descriptivă
 - 6.3.2 Relevanța situațiilor consolidate în raport cu situațiile individuale ale societății-mamă
 - 6.3.3 Relevanța situațiilor financiare consolidate și teoriile specifice concurente ce stau la baza lor
 - 6.3.4 Impactul adoptării IFRS asupra relevanței situațiilor financiare consolidate
- 6.4 Concluzii și perspective pentru cercetările empirice viitoare

Concluzii și perspective ale cercetării

Referințe bibliografice

Anexe

CUVINTE CHEIE

Situații financiare consolidate, IAS, IFRS, Directiva a 7-a, consolidarea conturilor, metoda integrării globale, perimetrul consolidării, relevanța pe piața de capital a informațiilor financiare

INTRODUCERE ȘI MOTIVAȚIA CERCETĂRII

La nivel mondial grupurile de societăți reprezintă o realitate la fel de importantă ca și întreprinderea. Fenomenul grupării de întreprinderi s-a extins în ultimele decenii, cuprinzând o gamă largă de sectoare de activitate (Feleagă & Malciu, 2002: 295). Nucleul economiilor dezvoltate îl constituie marile grupuri multinaționale industriale, comerciale sau bancare, în marea lor majoritate cotate la bursă. Structura de grup este însă adoptată tot mai mult și de către societățile mici și mijlocii care conștientizează avantajele economice (și nu numai) ale acestei forme de concentrare a capitalului. În România constituirea de grupuri este relativ recentă, având o vechime de 10-15 ani. Privind însă spre țările cu o economie de piață cu tradiție și ținând cont și de aderarea țării noastre la Uniunea Europeană, se așteaptă o amplificare a acestui fenomen în România.

Un grup de societăți, întrucât constituie o unitate economică, trebuie prezentat în ansamblul său (ca un tot unitar). În acest sens se impune în mod firesc întocmirea unor situații financiare de grup (consolidate), pe lângă situațiile financiare individuale ale membrilor grupului. Publicarea unor situații de grup are la nivel mondial și european o istorie destul de îndelungată, care pornește în Statele Unite încă de la începutul secolului 20. În România practica raportărilor consolidate are o vechime de cel mult un deceniu (Malciu & Feleagă, 2004: 16). Ea se va extinde, cu siguranță, având în vedere relativ recente reglementări contabile armonizate cu Directivele europene a IV –a și a VII-a (OMFP 1752/2005 înlocuit de curând de OMFP 3055/2009) precum și aderarea la Uniunea Europeană, pe teritoriul căreia, pentru grupurile cu societăți-mamă cotate la bursă există, conform Regulamentului (CE) 1606/2002, obligativitatea (începând cu 01.01.2005) de a întocmi situațiile financiare consolidate conform IFRS adoptate de UE.

Importanța problematicii situațiilor financiare de grup rezultă și din preocupările în această privință ale IASB/IASB încă de la înființarea acestui organism. În literatura de specialitate se afirmă adesea că filozofia IASB în materie de normalizare este astăzi axată cu predilecție pe conturile consolidate (Malciu & Feleagă, 2004: 16). Actualitatea la nivel internațional a temei situațiilor financiare consolidate reiese, pe de-o parte din finalizarea proiectului comun FASB – IASB *Combinări de întreprinderi*, concretizată în emiterea (în decembrie 2007 și ianuarie 2008) a unor variante revizuite pentru FAS 141 și respectiv IFRS 3 și amendarea punctuală a IAS 27 și ARB 51 pe tema intereselor minoritare, organismul nord-american publicând în acest sens chiar un nou standard FAS 160. Pe de altă parte, actualitatea temei reiese și din existența pe agenda comună FASB – IASB a trei proiecte majore, respectiv *Entitatea Raportoare*, *Consolidări*, și *Asocieri în participație*. Primul dintre ele, concretizat în Documentul de discuții intitulat „Preliminary Views on an improved Conceptual Framework for Financial Reporting. The Reporting Entity” (IASB, 2008f), face parte din faza D a proiectului de îmbunătățire a Cadrului Conceptual actual (planificarea textului final fiind pentru trimestrul patru 2010).¹ Celelalte două au depășit faza de proiect de expunere prin publicarea ED 10 „Consolidated financial statements” respectiv ED 9 „Joint Arrangements”, emiterea standardelor finale aferente fiind planificată pentru trimestrul patru respectiv doi 2010.

Literatura de specialitate din România în domeniul consolidării conturilor este de factură relativ recentă și cuprinde un număr destul de redus de lucrări (ex. Munteanu, 1998; Tiron-Tudor, 2000 și 2005; Săcărin, 2001 și 2002; Malciu & Feleagă, 2004; Petriș et al., 2004; Pitulice, 2007; Feleagă & Feleagă, 2007) în raport cu literatura corespunzătoare a țărilor occidentale (extrem de vastă și diversificată, ca urmare a unei tradiții de mai multe decenii). Multe lucrări autohtone se concentrează pe prezentarea conținutului reglementărilor internaționale și/sau naționale relevante și la exemplificarea cifrică a tehnicilor (metodelor) de consolidare existente, și mai puțin pe aspecte conceptuale respectiv pe studii empirice. Problematika situațiilor financiare consolidate necesită și din aceste rațiuni a fi cercetată în vederea unei dezvoltări și aprofundări utile atât în peisajul literaturii de specialitate cât și în practica întocmirii situațiilor financiare de grup.

În afara acestor aspecte susmenționate, a fost determinantă în alegerea acestei teme de cercetare și elaborarea de către autor a celor două disertații de masterat: prima intitulată „Aspecte tehnice

¹ În cadrul acestui proiect este adusă în discuție problema raportării duale (situații financiare consolidate și situații financiare individuale ale societății-mamă) și a utilității celor două categorii de situații financiare, prezentând diferite puncte de vedere întâlnite în lumea contabilă (pro și contra raportării duale).

privind consolidarea conturilor” și susținută în 2003 la Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor din Cluj-Napoca, respectiv a doua intitulată „Retratarea situației consolidate a fluxurilor de trezorerie de la Standardele Germane de Contabilitate la IAS/IFRS”, întocmită în urma unei practici de șase luni la grupul german K+S, și susținută în 2005 în cadrul programului MBA „International Management” la University of Applied Sciences Fulda, în Germania.

Având în vedere aspectele precizate anterior, obiectivul central al proiectului de cercetare la care ne-am angajat, îl constituie *dezvoltarea și aprofundarea problematicii situațiilor financiare consolidate la nivel internațional, european și național*. Acest obiectiv fundamental este descompus în patru obiective subordonate (sau obiective operaționale), după cum urmează:

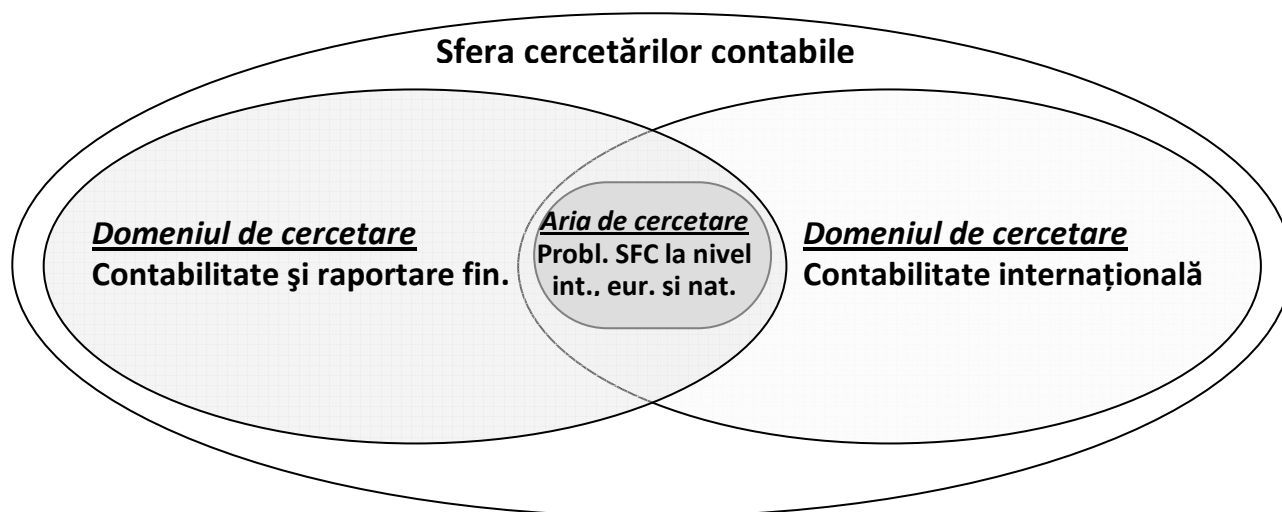
1. *Prezentarea stadiului actual al cercetării, a cadrului conceptual și a reglementărilor internaționale, europene și naționale relevante în domeniul situațiilor financiare consolidate,*
2. *Dezvoltarea și aprofundarea aspectelor de natură tehnică și practică cu privire la activitatea de consolidare a situațiilor financiare,*
3. *Dezvoltarea și aprofundarea pe de-o parte, a aspectelor privind conținutul și prezentarea situațiilor financiare de grup și pe de altă parte, a problematicii analizei financiare a acestor situații.*
4. *Investigarea empirică a problematicii relevanței pentru piața de capital a situațiilor financiare consolidate.*

În vederea atingerii celor patru obiective operaționale, am planificat demersul nostru științific în mai multe etape, reflectate prin intermediul acestei lucrări în cadrul a șase capitole distincte: primele trei capitole vizează atingerea primului obiectiv operațional, iar următoarele trei capitole urmăresc, pe rând atingerea celorlalte obiective fixate mai sus. Sinteza celor șase capitole ale tezei este prezentată distinct în ce-a de-a treia parte a prezentului rezumat.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Primul pas al oricărui demers științific îl constituie poziționarea ariei generale de cercetare alese în sfera cunoașterii științifice, care se împarte în domenii de cercetare specifice. *Aria generală de cercetare* a prezentei lucrări o constituie *problematica situațiilor financiare consolidate la nivel internațional, european și național* și poate fi plasată în cadrul sferei cercetărilor contabile (eng. Accounting Research) la intersecția dintre domeniul de cercetare privind contabilitatea și raportarea financiară (eng. Financial Accounting and Reporting Research) și respectiv domeniul de cercetare privind contabilitatea internațională (eng. International Accounting Research), după cum reiese și din schema următoare².

Schema 1: Poziționarea ariei generale de cercetare în sfera cercetărilor contabile

Sub aspectul *curentului de cercetare* predominant, demersul nostru se poziționează, în principiu, în cadrul curentului pozitivist, urmărind să explice, printr-o abordare detaliată și aprofundată diferitele laturi (conceptuale și practice) ale problematicii situațiilor financiare consolidate, căutând, totodată să ofere previziuni în legătură cu evoluția reglementărilor și practicilor în domeniu. În același timp, însă, se regăsesc pe parcursul acestei lucrări, elemente

² Această încadrare am realizat-o pornind de la sistematizarea cercetărilor contabile realizată în cadrul unui studiu de către Baker & Barbu (2007: 274). Schema expusă reprezintă o adaptată la aria problematicii situațiilor financiare consolidate, pornind de la o schemă asemănătoare, concepută de cei doi autori.

ale curentelor interpretative și critice, cercetătorul abordând diferite concepte, reglementări și practici în domeniu, într-o manieră interpretativă (adoptând un punct de vedere neutru) dar și critică (implicându-se printr-un punct de vedere particular).

În ceea ce privește *metodologia și perspectiva de cercetare*, demersul științific în ansamblu a îmbinat cercetarea calitativă cu cea cantitativă, și perspectiva teoretică (descriptiv-conceptuală) cu perspectiva practică (empirică). La nivelul cercetării teoretice, se remarcă, în general o abordare de tip deductiv, pornind de la concepte, teorii și reglementări existente, înspre particularizarea acestora la nivelul situațiilor financiare ale unui grup de societăți. Cât privește cercetările de factură empirică, cantitativă, acestea prezintă o abordare preponderent inductivă, prin desprinderea unor concluzii cu caracter general, plecând de la rezultatele desprinse la nivelul studiului de caz particular³, a eșantionului de răspunsuri ale organismelor internaționale respectiv a eșantionului de firme (grupuri) selectate de pe cele mai mari piețe de capital europene (în cadrul studiului empiric din partea finală a lucrării).

La nivelul întregii lucrări am utilizat o paletă largă de *metode de cercetare* (atât la nivelul abordărilor teoretice cât și la nivelul abordărilor empirice), remarcându-se analiza documentelor, metoda comparativă, metoda tipologică, observația externă (neparticipativă) și observația participativă. În plus, anumite metode de cercetare aferente studiului empiric din capitolul șase prezintă, desigur, o natură matematic-statistică, și sunt expuse pe larg în cadrul respectivului studiu.

Analiza documentelor a constat în: parcurgerea literaturii de specialitate selectate; analiza standardelor și reglementărilor contabile relevante; studierea documentelor oficiale ale diferitelor organisme de profil (IASB, FASB, SEC, EFRAG etc.); analiza documentelor contabile furnizate de societățile ce au făcut obiectul studiului de caz; interpretarea conținutului scrisorilor-comentariu primite de IASB și FASB; precum și analiza rapoartelor anuale ale entităților care au făcut obiectul studiului empiric. În ceea ce privește *metoda comparativă*, aceasta a fost folosită, în special, pentru a studia: cercetarea științifică în domeniu din diferite perioade, diversele abordări ale conceptelor și teoriilor specifice ariei de cercetare alese, diferitele norme internaționale relevante și prevederile reglementărilor internaționale, europene și naționale în vederea identificării similitudinilor și diferențelor între elementele analizate. Această metodă

³ Studiile de caz reprezintă o abordare de cercetare, un mod sistematic și organizat de a produce informații despre un topic, precum și produsul respectivei abordări, cum ar fi spre exemplu o lucrare (Stake, 2000 în Cooper & Morgan, 2008: 160). Ele constituie o examinare bazată pe informații de profunzime și contextuale, a unor organizații sau evenimente specifice, examinare care face în mod explicit apel la teorie (Cooper & Morgan, 2008: 160).

a fost utilizată și la nivelul studiului de caz (pentru cuantificarea impactului diferitelor metode alternative asupra consolidării), a studiului empiric privind opiniile diverselor instituții pe tema prezentării situațiilor financiare (în vederea identificării diferențelor și asemănarilor de opinie), precum și la nivelul studiului empiric privind relevanța absolută și relativă a situațiilor consolidate în raport cu situațiile individuale. *Metoda tipologică* a fost frecvent utilizată pentru realizarea diferitelor clasificări la nivelul conceptelor, teoriilor și metodelor și tehnicilor legate de situațiile financiare consolidate. *Observația neparticipativă*, care presupune situarea cercetătorului în afara sistemului observat (Chelcea, 2004: 400), a constat în analiza evoluției cunoașterii științifice în aria fixată, a reglementărilor privind situațiile de grup la nivel internațional, european și național, evidențiindu-se totodată interacțiunile dintre acestea. Observația neparticipativă se regăsește și la nivelul cercetărilor empirice, unde cercetătorul nu a avut nicio influență asupra conținutului scrisorilor-comentariu respectiv al rapoartelor anuale analizate. În ceea ce privește *observația participativă*, care poziționează cercetătorul în interiorul sistemului analizat, aceasta se regăsește la nivelul studiului de caz, întrucât cercetătorul a luat parte la fenomenul analizat (întocmirea situațiilor consolidate la grupul SCR).

Din *perspectiva criteriului temporal*, metodele de cercetare alternează caracterul transversal cu cel longitudinal. Astfel, *cercetările transversale* vizează analiza comparativă a diferitelor concepții (viziuni) specifice consolidării, a aspectelor teoretice și tehnice privind întocmirea și prezentarea situațiilor de grup (din perspectiva stadiului actual al reglementărilor), precum și a relevanței pe piața de capital a situațiilor consolidate și individuale (la nivelul unei anumite perioade). *Cercetările longitudinale* au avut în vedere analiza evoluției în timp a cunoașterii științifice în domeniu, a reglementărilor internaționale, europene și naționale relevante, precum și a relevanței (absolute și relative) pentru piața de capital europeană a situațiilor financiare consolidate.

Demersul investigativ, având caracter științific, a presupus apelarea la un ansamblu de *surse informaționale* constând în articole științifice publicate în diferite jurnale (cu recunoaștere națională și internațională), cărți de specialitate relevante domeniului de referință, acte legislative, analize și studii aferente ariei de cercetare, documente oficiale și comunicate de presă ale diferitelor organisme de profil (IASB, FASB, SEC, EFRAG), rapoarte anuale ale entităților (grupurilor) selectate în cadrul studiului empiric precum și diverse baze de date cu informații financiare privind respectivele entități.

PREZENTAREA SINTETICĂ A CAPITOLELOR TEZEI DE DOCTORAT

Așa cum am precizat și în partea introductivă, în vederea atingerii celor patru obiective operaționale, am planificat demersul nostru științific în mai multe etape, reflectate la nivelul acestei lucrări în cadrul a șase capitole separate: primele trei capitole vizează atingerea primului obiectiv operațional, iar următoarele trei capitole urmăresc, pe rând atingerea celorlalte obiective fixate mai sus.

Capitolul 1: Stadiul actual al cunoașterii în aria problematicii situațiilor financiare consolidate

În cadrul primului capitol am realizat o recenzie a stadiului cunoașterii științifice în domeniul de cercetare al situațiilor financiare consolidate în vederea fixării unui cadru de raportare relevant pentru desfășurarea demersului științific. Totodată, aceasta constituie o premisă obligatorie pentru atingerea obiectivului principal al oricărei cercetări științifice autentice, respectiv crearea de valoare adăugată la cunoașterea științifică existentă în aria de cercetare vizată (Mustață, 2008:17). Pentru înfăptuirea acestei dimensionări a stadiului cunoașterii științifice, am realizat mai întâi o analiză cantitativă în cadrul căreia am urmărit atât la nivel global, cât și în timp (la nivelul a patru perioade delimitate în prealabil), anumite caracteristici ale cercetărilor publicate, respectiv tematica abordată, curentul, metodologia și perspectiva de cercetare și țara/regiune pe care se axează cercetarea. Această abordare cantitativă a fost urmată de o analiză calitativă, prin care am urmărit trecerea în revistă a literaturii de specialitate în aria problematicii situațiilor financiare consolidate, analizând la nivelul fiecărei perioade delimitate principalele contribuții ale diversilor autori la cunoașterea științifică din aria fixată. De asemenea am analizat și cercetările contabile pe plan național, publicate în jurnale academice în acest domeniu.

Capitolul 2: Abordări conceptuale privind situațiile financiare consolidate

La nivelul celui de-al doilea capitol am urmărit conturarea unui cadru conceptual aferent ariei de cercetare fixate. În această privință am analizat cele mai relevante noțiuni specifice situațiilor financiare consolidate (grupul, controlul, perimetrul consolidării, interesul minoritar și fondul comercial), noțiuni care au constituit de-a lungul timpului teme de cercetare distincte, circumscrise ariei de cercetare a situațiilor financiare consolidate. De asemenea, am cercetat rațiunile care stau la baza elaborării situațiilor financiare consolidate și obiectivele aferente acestora. Abordarea

conceptuală a situațiilor financiare consolidate a vizat în continuare analiza comparativă a diferitelor teorii specifice aflate la baza acestora. Am identificat în literatura contabilă patru teorii specifice: teoria proprietății, teoria societății-mamă, teoria extinsă a societății-mamă și teoria entității.

Capitolul 3: Reglementări internaționale, europene și naționale privind situațiile financiare consolidate

După ce am fixat cadrul de referință științific precum și coordonatele conceptuale în aria problematicii situațiilor financiare consolidate, am continuat demersul științific printr-o abordare critică (în cadrul capitolului al treilea) a principalelor reglementări relevante la nivel internațional, european și național, analizând în acest sens evoluția lor în timp, interrelaționările existente și stadiul actual. La nivelul reglementărilor internaționale ne-am axat, desigur, pe referențialul IAS/IFRS respectiv pe referențialul nord-american US GAAP, analizând totodată și procesul de convergență contabilă internațională. În plan european am avut în vedere Directiva a VII-a CEE în contextul euroarmonizării contabile și Regulamentele (CE) de implementare a IFRS în UE. La nivelul României am analizat reglementările relevante în domeniul situațiilor financiare consolidate începând cu OMF 1414/1997 (nepublicat în M.Of.) și până la recent adoptatul OMFP 3055/2009.

Capitolul 4: Întocmirea situațiilor financiare consolidate

În continuare, eforturile noastre au fost orientate în cadrul *capitolului al patrulea* al prezentei lucrări spre atingerea celui de-al doilea obiectiv operațional fixat, respectiv dezvoltarea și aprofundarea aspectelor de natură tehnică și practică cu privire la activitatea de consolidare a situațiilor financiare. Întrucât, pe de-o parte, problematica activității de consolidare este extrem de vastă și de complexă, iar pe de altă parte, fondul de timp și spațiul alocat lucrării de față prezintă evident un caracter limitat, a fost nevoie de o selectare a anumitor tematici relevante, asupra cărora să fie concentrate eforturile de dezvoltare și aprofundare ale cercetătorului. Astfel, am avut mai întâi în vedere o particularizare a cercetării la problematica consolidării filialelor (nu și a societăților în participație respectiv a întreprinderilor asociate), axându-ne astfel pe integrarea globală (lăsând de-o parte integrarea proporțională și punerea în echivalență). Am optat pentru această selectare pornind de la definițiile oferite de referențialul internațional și de reglementările românești, conform cărora grupul este format din societatea-mamă și filialele acesteia, iar situațiile financiare consolidate reprezintă raportările financiare ale unui grup, de unde rezultă că obligativitatea întocmirii acestor documente este legată strict de existența unei filiale (și nu a societăților în participație sau a întreprinderilor asociate). Cu alte cuvinte, inexistența unei/unor filiale duce la inexistența obligativității întocmirii situațiilor financiare consolidate iar caracterul consolidat al situațiilor financiare ale unui grup e dat de

integrarea filialelor și nu de integrarea societăților în participație sau a întreprinderilor asociate. Un alt motiv pentru această selectare este strâns legat de preocupările IASB în privința consolidărilor, acestea axându-se pe identificarea raportului mamă-fiică (fiind deci vizate filialele) și pe stabilirea cerințelor de întocmire a situațiilor financiare de grup. De asemenea, am ținut cont și de posibila renunțare de către IASB la integrarea proporțională (vezi Tiron-Tudor & Müller, 2008) precum și la concepția larg răspândită în literatura de specialitate, conform căreia metoda punerii în echivalență ar fi mai degrabă o metodă de evaluare și nu una de consolidare.

În prima parte a acestui capitol am abordat problematica preliminarilor întocmirii situațiilor financiare consolidate. Am avut în vedere perimetrul consolidării globale, insistând asupra aspectelor legate de identificarea raportului (societate-)mamă - (societate-)fiică și de posibilele îngărdiri ale perimetrului consolidării. De asemenea, am cercetat aspecte esențiale ale problematicii retratării situațiilor financiare individuale în vederea aplicării unitare a politicilor contabile la nivelul grupului, insistând asupra subiectului uniformizării regulilor de recunoaștere, evaluare și prezentare. În cea de-a doua parte a acestui capitol am abordat (din punct de vedere teoretic) consolidarea propriu-zisă a filialelor, dezvoltând și aprofundând problematica consolidării capitalurilor proprii. În acest context analiza a fost defalcată pe aspectele legate de prima consolidare (metodele de consolidare a capitalurilor proprii, diferența de achiziție, interesele minoritare) și pe particularitățile privind consolidările ulterioare. În partea practică a acestui capitol am prezentat un studiu de caz ilustrativ privind întocmirea situațiilor financiare consolidate la un grup industrial românesc (SCR). Obiectivele fixate pentru acest studiu au vizat (1) evidențierea punctelor critice privind procesul de întocmire pentru prima dată a situațiilor consolidate pentru un grup românesc, (2) ilustrarea cifrică a modului de calcul a diferenței de achiziție și a partajării capitalurilor proprii, (3) evidențierea eliminării operațiunilor intragrup și a efectelor acestora, (4) cuantificarea impactului diferitelor metode alternative asupra consolidării precum și (5) identificarea unor soluții practice pentru rezolvarea unor probleme specifice primei consolidări.

Capitolul 5: Conținutul, prezentarea și analiza situațiilor financiare consolidate

În ceea ce privește capitolul al cincilea, ne-am propus să urmărim în cadrul acestuia dezvoltarea și aprofundarea problematicii privind conținutul, prezentarea și analiza financiară a situațiilor financiare de grup. Structura acestui capitol are la bază cele trei funcții ale situațiilor financiare, respectiv funcția de generalizare a informațiilor contabile (constând în gruparea, sistematizarea și prezentarea centralizată a acestora), funcția de informare a utilizatorilor (constând în

furnizarea unui conținut informațional relevant utilizatorilor în fundamentarea deciziilor) și funcția de analiză (constând în stabilirea unui diagnostic al poziției financiare și al performanței unei entități – individuale sau grup) (Matiș & Pop, 2008: 728). Astfel, primele două subcapitole au fost dedicate problematicii prezentării situațiilor financiare consolidate, al treilea subcapitol a vizat aspectele specifice legate de conținutul informațional al acestor situații iar în subcapitolul patru au fost expuse particularitățile analizei (cantitative și calitative) a situațiilor financiare de grup.

În primul subcapitol au fost abordate aspectele cheie ce țin de modul de prezentare al situației poziției financiare, situației performanțelor, situației fluxurilor de trezorerie, situației modificării capitalului propriu și al notelor explicative, insistând asupra particularităților specifice grupurilor. Un interes deosebit a fost acordat problematicii raportării performanțelor globale și a alternativei de prezentare a fluxurilor de trezorerie după metoda directă/indirectă. În cadrul acestei părți am analizat și propunerile IASB/FASB de modificare a prezentării situațiilor financiare generale. De asemenea, am abordat și evoluția componentei setului de situații financiare consolidate în contextul aplicării reglementărilor internaționale, europene respectiv naționale. Cel de-al doilea subcapitol a vizat de asemenea problematica prezentării situațiilor financiare, având ca punct central propunerile de modificare a prezentării situațiilor financiare, expuse în documentul de discuții publicat de IASB/FASB în octombrie 2008 și intitulat *Viziuni preliminare privind prezentarea situațiilor financiare*. Subcapitolul a fost dedicat unei analize cantitative (pe domenii de activitate și pe regiuni geografice) și calitative a reacțiilor venite din partea diferitelor organizații interesate (reglementatori, preparatori, utilizatori de situații financiare ș.a.) cu privirea la respectivele propuneri.

În cea de-a treia parte a capitolului am abordat conținutul informațional al elementelor specifice diferitelor componente ale situațiilor financiare consolidate. La nivelul situației consolidate a poziției financiare am insistat asupra elementelor fond comercial, titluri puse în echivalență, interese minoritare și rezerve din conversie. În cadrul situației consolidate a performanțelor am detaliat diferitele categorii de rezultate relevante la nivelul grupului. La nivelul situației consolidate a fluxurilor de trezorerie, elementele centrale expuse au fost plățile din achiziția de filiale, încasările din vânzarea de filiale și modificările trezoreriei grupului ca urmare a fluctuație cursului valutar. În ceea ce privește valențele informaționale ale notelor explicative la situațiile financiare consolidate, am identificat și analizat patru categorii de informații, și anume perimetrul consolidării, metodele de evaluare și consolidare, explicații privind posturile componentelor primare și alte precizări (inclusiv raportarea pe segmente).

Ultima parte a acestui capitol a fost dedicată aspectelor specifice analizei situațiilor financiare consolidate, care rezultă, în principiu, din particularitățile grupului ca entitate raportoare (ex. dualitatea unitate economică - diversitate juridică, diferitele intensități ale controlului asupra părților componente, complexitatea structurii organizaționale, caracterul deseori multinațional) și a situațiilor financiare consolidate (ex. aria de cuprindere, metodele de consolidare, elementele de conținut specifice). Abordarea tradițională cantitativă s-a axat pe analiza performanței, analiza gestiunii financiare, analiza riscului (echilibrului) financiar și analiza perspectivei investiționale, insistând asupra determinării și interpretării indicatorilor financiari relevanți în contextul situațiilor financiare de grup. Analiza calitativă a fost descompusă în două componente, prima având ca obiect cercetarea instrumentarului politicilor contabile aplicate de entitate (specifice grupurilor fiind: delimitarea perimetrului consolidării, alegerea metodei de integrare a societăților grupului și a metodei de consolidare a capitalului propriu) iar a doua vizând analiza semiotică a situațiilor financiare la nivel sintactic, pragmatic și semantic.

Capitolul 6: Studiu empiric privind relevanța pentru piața de capital a situațiilor financiare consolidate

După parcurgerea acestor etape ale cercetării, caracterizate printr-o abordare preponderent teoretică, de factură calitativă (excepție făcând studiul de caz și studiul empiric), în vederea îndeplinirii celui de-al patrulea obiectiv fixat, în capitolul al șaselea ne-am propus investigarea empirică a problematicii relevanței pentru valoarea de piață (eng. market value relevance) a situațiilor financiare consolidate ale companiilor listate în perioada 2003-2008 pe cele mai mari piețe de capital din Europa (bursele din Londra, Paris și Frankfurt). Pentru acest scop am structurat analiza pe trei secțiuni. Prima secțiune a urmărit „confruntarea” (pe tema relevanței) a situațiilor financiare consolidate și a celor individuale ale societății-mamă. A doua secțiune a vizat compararea teoriei entității și a teoriei societății-mamă prin prisma relevanței situațiilor financiare consolidate (incluzând și problematica intereselor minoritare). În final, cea de-a treia secțiune a avut în vedere impactul aplicării obligatorii a IFRS asupra relevanței absolute și relative a situațiilor financiare consolidate.

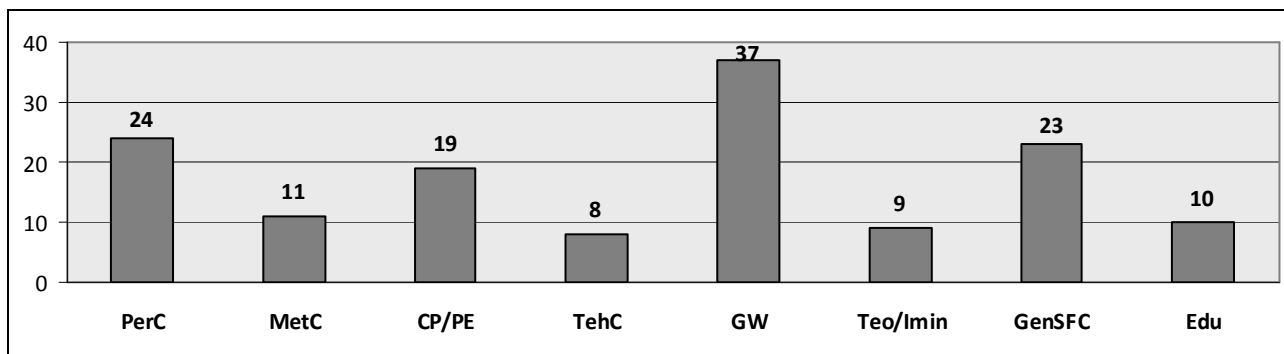
După cum este firesc, în finalul proiectului de cercetare la care ne-am angajat, am realizat o expunere in extenso principalele *concluzii și rezultate* desprinse pe parcursul demersului științific precum și o subliniere a *contribuțiilor* aduse la stadiul cunoașterii științifice în aria problematicii situațiilor financiare consolidate. Totodată, am avut în vedere la final și precizarea *limitelor* acestui demers științific precum și reliefaarea *perspectivelor* cercetărilor viitoare în acest domeniu complex.

CONCLUZII ȘI PERSPECTIVE ALE CERCETĂRII

În încheierea prezentei lucrări se cuvine o expunere a principalelor *concluzii și rezultate* desprinse pe parcursul demersului științific precum și o subliniere a *contribuțiilor* aduse la stadiul cunoașterii științifice în aria problematicii situațiilor financiare consolidate. Totodată, am avut în vedere la final și precizarea *limitelor* acestui demers științific precum și reliefaarea *perspectivelor* cercetărilor viitoare în acest domeniu complex.

La nivelul *primului capitol* am realizat o recenzie a stadiului cunoașterii științifice în domeniul de cercetare al situațiilor financiare consolidate în vederea fixării unui cadru de raportare relevant pentru desfășurarea demersului științific. Totodată, aceasta constituie o premisă obligatorie pentru atingerea obiectivului principal al oricărei cercetări științifice autentice, respectiv crearea de valoare adăugată la cunoașterea științifică existentă în aria de cercetare vizată (Mustață, 2008:17). Pentru înfăptuirea acestei recenzii, am realizat mai întâi o analiză cantitativă în cadrul căreia am urmărit atât la nivel global, cât și în timp (la nivelul a patru perioade delimitate în prealabil), anumite caracteristici ale cercetărilor publicate, respectiv tematica abordată, curentul, metodologia și perspectiva de cercetare și țara/regiune pe care se axează cercetarea.

În ceea ce privește temele de cercetare, am delimitat opt mari categorii, dintre care cele mai des abordate sunt: fondul comercial (GW), perimetrului consolidării (PerC), metodele de raportare a investițiilor în societățile în participație și în întreprinderile asociate (CP/PE) precum și situațiile financiare consolidate abordate în ansamblul lor (GenSFC), fiind vizate conținutul informațional, relevanța, principiile ce stau la baza lor (vezi Schema 2). Alte teme identificate (însă mai rar abordate) sunt metodele de combinare a întreprinderilor (MetC), educația în domeniul situațiilor financiare consolidate (Edu), teoriile situațiilor financiare consolidate inclusiv interesele minoritare (Teo/Imin), și Tehnica de consolidare (TehC).

Schema 2: Teme (subdomenii) abordate aferente ariei problematicii situațiilor financiare consolidate

În cazul majorității temelor identificate s-a putut observa o tendință ascendentă în ceea ce privește interesul cercetătorilor. Dacă ne referim la curentul principal de cercetare, am constata o inversare în timp a dominației de la curentul normativist la cel pozitivist. Se observă, totodată, o creștere a orientărilor interpretative și critice, ca reacție a cercetătorilor la limitele curentului pozitivist, axat în special pe testări empirice ale diferitelor ipoteze formulate, și mai puțin pe o analiză profundă a interacțiunii contabilității cu lumea înconjurătoare. O inversare a supremației a putut fi sesizată și în ceea ce privește perspectiva și metodologia de cercetare, și anume de la o abordare preponderent teoretică înspre o abordare preponderent empirică, respectiv de la o cercetare calitativă înspre o cercetare cantitativă, cercetătorii devenind tot mai interesați de practicile contabile în domeniu, căutând testarea în realitatea economică a ipotezelor/teoriilor formulate. În ceea ce privește țările/regiunile geografice asupra cărora se axează cercetarea, am remarcat tendința de diversificare a interesului pentru practicile contabile din diferitele țări/regiuni, pe fondul procesului de internaționalizare a grupurilor de firme și de globalizare a reglementărilor și practicilor contabile în general, și privind raportările consolidate, în special.

Această recenzie cantitativă a fost urmată de o analiză calitativă, prin care am urmărit trecerea în revistă a literaturii de specialitate în aria problematicii situațiilor financiare consolidate, analizând la nivelul fiecărei perioade delimitate principalele contribuții ale diverșilor autori la cunoașterea științifică din aria fixată. În ceea ce privește planul național, cercetările contabile publicate în jurnale academice în acest domeniu, sunt de factură relativ recentă, începând a se dezvolta doar în ultima perioadă analizată (2002-2009). Aceste cercetări se caracterizează printr-o abordare pozitivistă, preponderent calitativă, orientată spre o analiză teoretică, urmărind în special prezentarea reglementărilor internaționale, europene și/sau naționale în domeniu.

În cel de-*al doilea capitol* al lucrării ne-am propus o abordare conceptuală a celor mai relevante noțiuni (grupul, controlul, perimetrul consolidării, interesul minoritar și fondul comercial) și a teoriilor specifice situațiilor financiare consolidate (teoria proprietății, teoria societății-mamă, teoria extinsă a societății-mamă și teoria entității). Aceste noțiuni și teorii au reprezentat de-a lungul timpului teme de cercetare distincte, circumscrise ariei de cercetare a situațiilor financiare de grup.

În privința conceptului de *grup* se poate remarca faptul că acesta nu dispune de o definiție unanim acceptată, însă punctele de vedere exprimate în special în literatura de specialitate gravitează în jurul aceleiași idei, și anume reunirea unui număr de societăți independente juridic aflate sub conducerea unitară (controlul) a unei societăți. Am considerat această polaritate diversitate juridică – unitate economică trăsătura definitorie a grupului. Am putut constata, de asemenea, și o abordare „în trepte” în funcție de intensitatea legăturii între societăți, pe care conceptul de grup o cunoaște în literatura de specialitate, având în vedere cursivitatea trecerii de la conducerea unitară (respectiv puterea conferită de control) la independența economică. Astfel, societatea-mamă reprezintă nucleul, filialele prima treaptă, asocierile în participație treapta a doua, iar entitățile asociate treapta a treia. În strânsă legătură cu noțiunea de grup se află conceptul de *control* (- criteriu fundamental pentru stabilirea componenței unui grup), în jurul căruia gravitează, în opinia noastră, întreaga problematică a situațiilor financiare. Importanța sa a condus în literatura de specialitate la manifestarea unei largi diversități de opinii (Henry, 1999: 39), neputându-se cristaliza o definiție standardizată. Totuși, au putut fi desprinse două criterii cumulative (și definitorii) pentru existența controlului (exclusiv), și anume criteriul puterii și cel al beneficiilor. De asemenea, strâns legat de noțiunile de grup (ca entitate raportoare) și de control se găsește conceptul *perimetrul consolidării*, care are menirea de a stabili granițele ansamblului de consolidat. În teoria contabilă acest concept este interpretat și definit în două variante: în sens restrâns (cuprinzând doar societatea-mamă și fiicele de consolidat) și respectiv în sens lărgit (incluzând și asocierile în participație și întreprinderile asociate). Am considerat necesară o delimitare clară între *perimetrul consolidării* și *perimetrul grupului*, sau cu alte cuvinte între ansamblul de consolidat și grup. Între cele două concepte există un raport parte la întreg, întrucât nu toate societățile aparținând unui grup sunt incluse în perimetrul consolidării.

În ceea ce privește interesul minoritar, am putut surprinde controversile prezente în literatura contabilă în legătură cu natura sa (ca o datorie a grupului, ca o cvasi-datorie respectiv ca un element al capitalului propriu al grupului – Aceituno, 2006). Am conchis că a treia abordare corespunde teoriei entității și obiectivului situațiilor financiare consolidate, și anume prezentarea

poziției financiare, performanțelor și evoluției poziției financiare a societăților din cadrul grupului, ca și cum ar fi vorba de o singură societate. Cu toate acestea, considerăm că importanța acordată interesului minoritar nu trebuie supraevaluată, întrucât schimbarea permanentă a centrului atenției de la interesul majoritar la interesul minoritar în tratarea anumitor aspecte ale consolidării putând fi dăunătoare concepției conform căreia, situațiile financiare consolidate sunt întocmite din perspectiva unei entități unificate.

Ultimul concept abordat în mod distinct, respectiv *fondul comercial* (sau goodwill-ul), a constituit de-a lungul timpului probabil cel mai spinos și controversat aspect dezbătut în literatura contabilă internațională în contextul problematicii situațiilor financiare consolidate, în ceea ce privește definirea, natura și măsurarea sa. Analizând cele două abordări ale definiției acestui concept („valoare reziduală” respectiv „profituri excedentare”) am remarcat că acestea reprezintă de fapt o raționalizare a metodelor folosite în general pentru a calcula valoarea fondului comercial. În privința componenței fondului comercial considerăm că acesta este format în esență din două părți (nucleul), una reprezentând active intangibile ce nu îndeplinesc criteriile de recunoaștere (eng. going concern goodwill), iar a doua reprezentând fondul comercial aferent efectelor de sinergie (eng. synergy goodwill). Ar mai putea fi luată în considerare și o eventuală componentă reziduală, apărute în special ca urmare a unei supraevaluări a firmei achiziționate sau a unei prime de control, ea neputând fi asociată cu anumite beneficii economice. De asemenea, în urma analizei diferitelor tipuri de fond comercial (generat intern, sau derivat, rezultat fie din fuziune, fie din consolidare) putem afirma că în cazul unei combinări de întreprinderi, fondul comercial generat intern (al unei întreprinderi) se transformă (integral sau parțial) în fond comercial achiziționat (derivat).

Dincolo de analiza conceptelor specifice situațiilor financiare de grup, am cercetat rațiunile care stau la baza elaborării situații financiare consolidate și obiectivele aferente acestora. Urmare a apartenenței filialelor la entitatea grup, funcția de informare a situațiilor financiare individuale ale acestora este într-o asemenea măsură îngrădită, încât ele nu permit o apreciere fidelă a situației economico-financiare a ansamblului, devenind insuficiente și chiar irelevante. Considerăm că *necesitatea* elaborării unor situații financiare consolidate, în care să fie recunoscute activele, datoriile, veniturile și cheltuielile entităților controlate de către societatea-mamă poate fi argumentată și la nivel conceptual, pornind de la definițiile și criteriile (cadrului conceptual IASB) privind recunoașterea structurilor situațiilor financiare. Se poate constata că activele și datoriile societăților grupului – fiind controlate și generând intrări/ieșiri de beneficii economice pentru

societatea-mamă, întrunesc condițiile de a fi recunoscute în situațiile financiare consolidate întocmite de aceasta. Totodată avem convingerea că situațiile financiare de grup reprezintă o consecință firească a aplicării principiului prevalenței economicului asupra juridicului la nivelul poziției financiare și a performanțelor întregului grup, caracterizat de polaritatea unitate economică – diversitate juridică. Drept urmare, în viziunea noastră, *obiectivul primordial* al situațiilor financiare consolidate reprezintă o transpunere a obiectivului situațiilor financiare individuale la nivelul entității grup, și constă în furnizarea de informații utile unei game largi de utilizatori, prin prezentarea unei imagini fidele asupra poziției financiare, performanțelor și evoluției poziției financiare referitoare la un grup de societăți, privit ca entitate economică.

Abordarea conceptuală a situațiilor financiare consolidate a fost completată prin analiza diferitelor teorii aflate la baza acestora, putând identifica patru teorii specifice: *teoria proprietății*, *teoria societății-mamă*, *teoria extinsă a societății-mamă* și *teoria entității* (Baxter & Spinney, 1975; Săcărin, 2008). Am constatat faptul că niciuna dintre acestea nu oferă o îndrumare cu privire la entitățile care ar trebui incluse consolidate, ele pornind de la premisa că perimetrul consolidării a fost deja stabilit. Aceste teorii oferă soluții de principiu privind evaluarea și prezentarea activelor (inclusiv a fondului comercial), datoriilor, capitalurilor proprii, rezultatelor și a intereselor minoritare. Am remarcat totodată faptul că aplicarea teoriilor conduce la rezultate diferite doar în situația în care o societate-mamă nu deține 100% din capitalul filialelor consolidate. În opinia noastră, teoria entității corespunde cel mai bine obiectivului general (fixat) al situațiilor financiare consolidate (de a oferi informații utile unei game largi de utilizatori), întrucât ea prezintă activele, datoriile și tranzacțiile din perspectiva întregului grup, ca entitate economică și nu doar din perspectiva unei părți a acestuia, anume societatea-mamă (cu acționarii ei). Desigur, o problemă practică care se naște (sau ia amploare) în urma aplicării teoriei entității, o constituie determinarea valorii juste a fiecărei societăți achiziționate, operațiune de regulă solicitantă și costisitoare pentru achizitori. Acest tip de evaluare este însă și în prezent aplicat (cel puțin) anual pentru stabilirea unei eventuale deprecieri a fondului comercial de către societățile (grupurile) care întocmesc situații financiare consolidate conforme cu IFRS.

După fixarea coordonatelor conceptuale în aria problematicii situațiilor financiare consolidate, am considerat indispensabilă și o abordare critică (în cadrul **capitolului 3**) a principalelor reglementări relevante la nivel internațional, european și național, analizând în acest sens evoluția lor în timp, interrelaționările existente și stadiul actual.

În ceea ce privește *recunoașterea și acceptarea internațională a IFRS-urilor* (de către IOSCO, UE), putem afirma că acestea sunt puse în directă legătură cu întocmirea situațiilor financiare consolidate, întrucât societățile cotate la marile burse de valori ale lumii fac de regulă parte dintr-un grup financiar (în care sunt deseori societate-mamă) și publică pentru informarea utilizatorilor în primul rând situațiile financiare consolidate. De altfel, încă de la înființare, IASC/IASB a fost preocupat de problematica situațiilor financiare consolidate. „Se poate afirma că, astăzi, filozofia IASC/IASB, în materie de normalizare, este axată cu predilecție pe conturile consolidate” (Feleagă & Malciu, 2002: 296). În prezent trei IAS-uri, un IFRS și două SIC-uri au ca obiect (cel puțin parțial) situațiile financiare consolidate, desigur și celelalte standarde sau interpretări putând avea aplicabilitate la nivelul situațiilor financiare de grup. În privința *contabilității nord-americane* (și anglo-saxone în general), o caracteristică esențială a acesteia o constituie prioritatea situațiilor financiare consolidate asupra situațiilor financiare individuale, ca urmare a modelului american de gestiune, în care în mod permanent, societățile vând, cumpără sau creează filiale pentru a dezvolta noi activități (Walton, 1996). În rândul standardelor americane (US-GAAP) se regăsesc în prezent nouă reglementări specifice în domeniul situațiilor financiare consolidate, dintre care ARB 51, cea mai veche reglementare internațională în domeniu (emisă în 1959), este și în prezent aplicabilă. Între cele două referențiale există în prezent un proces de convergență oficializat, începând din 2002, prin Acordul de la Norwalk. În acest context, apreciem că autoritatea de facto a IASB sporește prin eliminarea reconcilierii IFRS – US-GAAP pentru firmele străine listate în SUA și va crește substanțial odată cu acceptarea IFRS-urilor și pentru firmele americane pe cea mai importantă piață de capital a lumii. Totodată considerăm că succesul convergenței IFRS – US GAAP în plan practic depinde și de coordonarea activității organelor de interpretare ale IASB și FASB, și anume IFRIC și EITF, întrucât, chiar dacă standardele emise de cele două organisme vor fi identice, situațiile financiare (întocmite în conformitate cu IFRS sau US GAAP) nu vor fi comparabile (sau vor fi doar limitat comparabile), eforturile de convergență fiind astfel subminate, dacă recomandările de punere în aplicare a acestor standarde nu vor fi și ele aceleași (sau comparabile).

Ajungând în *plan european*, instrumentul principal de armonizare în ceea ce privește situațiile financiare consolidate, îl constituie Directiva a VII-a, aceasta reprezentând totodată o extensie a principiilor Directivei a IV-a asupra aspectelor legate de întocmirea situațiilor de grup (Alexander et al., 2003). În opinia noastră, obiectivul armonizării contabile prin intermediul Directivelor la nivelul situațiilor financiare de grup - respectiv obținerea comparabilității și echivalenței informațiilor financiare consolidate, furnizate de societățile mamă din diferitele state membre, nu a fost atins până

la ora actuală decât parțial, și anume cu precădere în ceea ce privește obligația întocmirii și publicării acestora, precum și forma de prezentare a lor. Comparabilitatea la nivelul conținutului informațional al situațiilor de grup este, în opinia noastră, mult îngrădită din cauza numeroaselor opțiuni contabile oferite de Directiva a VII-a și implementate în moduri diferite de statele membre. Conformizarea Directivei (în forma actuală) cu IFRS extinde doar opțiunile Directivei pentru a nu intra în conflict cu referențialul internațional, comparabilitatea urmărită a informațiilor financiare consolidate, provenite de la societățile diferitelor state membre nefiind cu nimic îmbunătățită. Considerăm că acest proces de conformizare ar trebui, pe cât posibil, să restrângă paleta de opțiuni existente, eliminându-le pe acelea care contravin normelor internaționale (spre ex. amortizarea fondului comercial, eșalonarea treptată la venituri a fondului comercial negativ, metoda uniunii de interese etc) și ar trebui repetat la intervale mai dese, pentru a ține pasul cu dezvoltarea continuă a IFRS-urilor. Desigur, acest proces ar impune modificări substanțiale în legislațiile statelor membre, restricționând de la caz la caz unele practici de consolidare intrate în tradiția națională.

În opinia noastră, implementarea IFRS-urilor în UE pentru grupurile de societăți (prin Regulamentele 1606/2002, 1725/2003 și 1126/2008) reprezintă cu certitudine un progres major în procesul armonizării contabile, contribuind semnificativ la îmbunătățirea integrării și competitivității piețelor de capital din UE, prin oferirea cadrului legal de aplicare a unor standarde de contabilitate de calitate superioară, care permit într-o măsură sporită comparabilitatea informațiilor contabile. Cu toate acestea, datorită mecanismului de andosare a IFRS-urilor, pot apărea situații când UE nu acceptă adoptarea completă a referențialului internațional, dând practic naștere unei variante a acestuia, fapt ce ar putea frâna procesul convergenței contabile internaționale și acceptarea fără reconciliere pe piețele de capital ale lumii (în special din SUA) a situațiilor financiare consolidate ale companiilor din UE. Considerăm din acest punct de vedere ca fiind absolut necesar, ca UE să adopte în întregime referențialul IFRS, ceea ce, desigur, impune o mai strânsă colaborare a EFRAG cu IASB, în special în fazele premergătoare emiterii unor noi standarde.

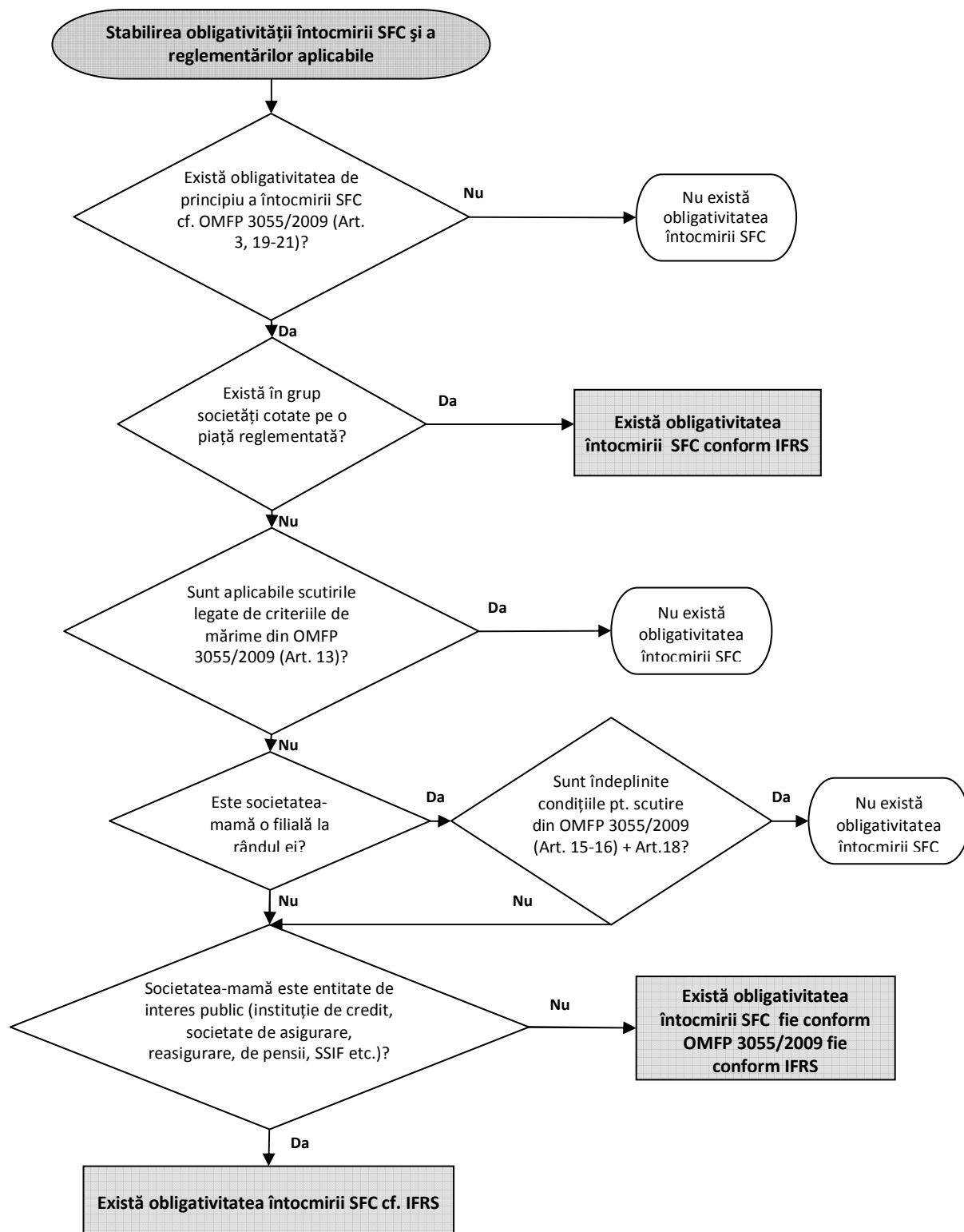
În ceea ce privește *peisajul legislativ românesc* pe tema situațiilor financiare consolidate, am remarcat faptul că acesta a început a prinde contur abia din 1997, odată cu emiterea O.M.F. 1414/1997 pentru aprobarea Normelor privind consolidarea conturilor (nepublicat însă în Monitorul Oficial). După o evoluție marcată de unele inconsecvențe legislative, apariția OMFP 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene a consfințit aplicarea directivelor europene pentru toate categoriile de entități începând cu 2006, inclusiv în domeniul

situațiilor financiare consolidate. În plus, în vedere asigurării conformității reglementarilor naționale în domeniul contabilității cu reglementările Uniunii Europene de implementare a IFRS, peisajul legislativ românesc a fost îmbogățit cu o nouă reglementare (OMFP 1121/2006), ce vizează aplicarea în România a IFRS pentru entitățile de interes public începând cu 2007. De asemenea, s-a putut remarca și faptul că Legea 82/1991 impune pentru prima dată sancțiuni pentru nerespectarea obligației de întocmire și publicare a situațiilor financiare consolidate anuale, abia din iulie 2007. În ceea ce privește recent emisul OMFP 3055/2009 (care înlocuiește OMFP 1752/2005), acesta nu prezintă modificări semnificative față de precursorul său, exceptând o corectură adusă în legătură cu compensările ce trebuie efectuate pe baza valorilor juste (și nu a valorilor contabile) în cadrul consolidării capitalurilor proprii.

Astfel, în prezent, am identificat două mari categorii de entități care întocmesc situații financiare consolidate, în funcție de reglementările aplicabile și anume: a) entități care sunt obligate să întocmească situații financiare consolidate, fie în baza reglementărilor conforme cu directivele europene (OMFP 3055/2009), fie conform IFRS-urilor adoptate de UE (aici se regăsesc toate entitățile exceptând anumite entități de interes public printre care și societățile cotate) și b) entități care sunt obligate să întocmească situații financiare consolidate conform IFRS-urilor adoptate de UE (aici se regăsesc entitățile cotate, instituțiile de credit și cele financiare nebankare, societățile de asigurare, de asigurare-reasigurare și de reasigurare, societățile de pensii, societățile de servicii de investiții financiare, societățile de administrare a investițiilor și organismele de plasament colectiv. Modalitatea de stabilire a obligativității întocmirii situațiilor financiare consolidate precum și reglementările care trebuie aplicate pot fi sintetizate prin schema logică expusă pe pagina următoare.

Considerăm că această dualitate privind raportarea consolidată, limitează, atât în spațiu cât și în timp, comparabilitatea informațiilor contabile consolidate. De asemenea, în cazul consolidării (obligatorii sau voluntare) conform IFRS, apare și problema necesității întocmirii a două seturi de situații financiare individuale - unul conform OMFP 3055/2009, iar celălalt conform IFRS (în vederea consolidării). Un asemenea efort este foarte costisitor și consumator de timp, putând avea un efect inhibitor în privința adoptării voluntare a IFRS pentru raportarea consolidată. În opinia noastră, soluția ar fi eliminarea obligativității întocmirii situațiilor individuale conform OMFP 3055/2009 de către acele entități (societăți-mamă sau filiale) incluse în situațiile consolidate întocmite conform IFRS, fapt care, după părerea noastră, ar fi și în avantajul tuturor categoriilor de utilizatori ai informațiilor financiar-contabile.

Schema 3: Stabilirea obligativității întocmirii SFC și a reglementărilor aplicabile

Până în acest moment al demersului științific am conturat cadrul de referință științific, cadrul conceptual și cadrul reglementar privind aria situațiilor financiare consolidate, reușind astfel, în opinia noastră, atingerea primului obiectiv operațional al proiectului de cercetare (enunțat în introducerea lucrării). Drept urmare, am continuat demersul științific (în vederea îndeplinirii

următorului obiectiv), urmărind în capitolul următor (**capitolul 4**) dezvoltarea și aprofundarea aspectelor de natură tehnică și practică cu privire la activitatea de întocmire a situațiilor financiare consolidate. Am realizat astfel o îmbinare a abordării teoretice cu abordarea empirică (practică) a problematicii elaborării situațiilor consolidate. Pentru început ne-am propus o analiză teoretică detaliată a celor mai relevante problematici ce țin de preliminariile întocmirii situațiilor financiare ale unui grup format din societatea-mamă și filialele acesteia, respectiv delimitarea perimetrului consolidării globale și aplicarea unitară a politicilor contabile la nivelul grupului.

În abordarea perimetrului consolidării în sens restrâns, am pornit de la premisa că acesta se întemeiază pe existența controlului (exclusiv), care face posibilă constatarea unui raport (societate-)mamă–(societate-)fiică. Am identificat patru cazuri care, în principiu, indică existența unui asemenea raport și anume (1) deținerea majorității drepturilor de vot în adunarea generală a unei societăți, (2) posibilitatea numirii/revocării majorității membrilor organelor de conducere, (3) influența dominantă asupra unei societăți în baza statutului acesteia sau a unui contract și (4) influența dominantă de fapt generată de alte circumstanțe. Dintre acestea, prima situație cunoaște cea mai extinsă aplicabilitate practică, fiind considerată în teorie și în practică drept un indicator prezumtiv evident pentru existența controlului, care poate fi însă infirmat, în anumite situații excepționale. Suntem de părere că ignorarea unor asemenea circumstanțe excepționale poate duce la situația nefirească de includere a aceleiași societăți țintă în perimetre de consolidare a două grupuri (diferite). În ceea ce privește cazul clasic al controlului de fapt (deținerea unui procent semnificativ sub 50% în contextul dispersării restului drepturilor de vot), ne-am asociat punctului de vedere al IASB (în antiteză cu o parte a literaturii de specialitate), conform căruia acest tip de control justifică existența unui raport mamă-fiică, considerând că „pericolul unei majorități schimbătoare” (argumentul principal al opozanților) are doar un caracter potențial, el neafectând retroactiv abilitatea societății-mamă de a-și impune voința în adunarea majoritară a celeilalte societăți. De asemenea suntem de părere că nu este necesară impunerea unei limite procentuale pentru drepturile de vot deținute, întrucât existența controlului exclusiv de fapt trebuie apreciată de la caz la caz.

De asemenea în contextul delimitării perimetrului consolidării, am analizat posibilele îngrădiri ale acestuia, întâlnite în literatura de specialitate și regăsite în diversele reglementări. Pornind de la premisa că la baza obligativității includerii în consolidare a unei filiale se află conceptul de control și că acesta trebuie fie confirmat, fie infirmat, ne-am exprimat părere că, în esență,

nu s-ar justifica existența unor opțiuni de excludere/includere din/în perimetrul consolidării, întrucât apelarea la acestea ar putea îngreuna conținutul informațional al situațiilor financiare consolidate rezultate. Cu toate acestea, am găsit și unele argumente care să susțină existența anumitor opțiuni de acest gen. Am putut conchide că, în principiu, doar legislația contabilă românească (bazată pe cea europeană) oferă în mod explicit opțiuni de includere în perimetrul consolidării (restricții severe pe termen lung, costuri sau întârzieri disproporționate, intenția exclusivă de vânzare și caracterul ne semnificativ). Totuși, și IFRS-urile permit implicit neinclusiunea în consolidare a filialelor ne semnificative (în baza principiului pragului de semnificație stipulat în Cadrul conceptual). În plus referențialul internațional impune neconsolidarea filialelor achiziționate exclusiv în vederea vânzării (nu însă și a filialelor pentru care ulterior achiziției a fost stabilită intenția exclusivă de vânzare).

Trecând în planul aplicării unitare a politicilor contabile la nivelul grupului, am subliniat mai întâi importanța alinierii datelor de închidere ale situațiilor financiare pentru evitarea unor denaturări ale informațiilor prezentate în situațiile financiare consolidate. Am motivat, de asemenea, necesitatea retratării situațiilor individuale ale societăților grupului, prin prisma principiului unității economice la nivel de grup. Din analiza reglementărilor naționale și internaționale a rezultat faptul că, spre deosebire de cadrul legislativ românesc, care prevede obligativitatea utilizării în situațiile financiare consolidate a acelorași metode ca și în situațiile individuale ale societății-mamă, în viziunea IASB este permisă aplicarea altor politici contabile (pentru situațiile grupului), existând astfel posibilitatea reexercitării opțiunilor contabile privind recunoașterea, evaluarea și prezentarea. În această situație susținem varianta românească, considerând că o atare reexercitare ar putea fi derutantă pentru utilizatorii informațiilor financiare, care ar analiza pe de o parte situațiile grupului întocmite conform anumitor politici contabile, iar pe de altă parte, situațiile societății-mamă, întocmite conform altor politici contabile.

Măsurile de uniformizare a politicilor contabile ce trebuie aplicate asupra societăților grupului în vederea întocmirii situațiilor financiare consolidate depind, pe de o parte de reglementările aplicate la nivelul situațiilor financiare ale grupului și respectiv la nivelul situațiilor financiare individuale, iar pe de altă parte, de modul de exercitare al politicilor contabile la nivelul societății-mamă. În ceea ce privește recunoașterea elementelor componente ale situațiilor financiare individuale, acestea nu urmează a fi recunoscute în situațiile grupului pentru simplul fapt că sunt recunoscute în situațiile financiare individuale, ci în virtutea existenței unei obligații sau opțiuni de recunoaștere, conform cadrului

legislativ aplicat. Mai mult, pot exista și cazuri de recunoaștere în situațiile consolidate a unor active sau datorii, care nu apar în situațiile financiare individuale oficiale. Când privește omogenizarea metodelor de evaluare în vederea întocmirii situațiilor de grup, considerăm că aceasta trebuie să se realizeze numai în măsura în care este cerută și la nivelul situațiilor financiare individuale oficiale.

Din cercetarea efectuată a rezultat faptul că efectele ajustărilor (privind recunoașterea și evaluarea) asupra situațiilor financiare individuale ale societăților grupului (și indirect asupra situațiilor financiare consolidate) diferă, de la caz la caz, pe de-o parte în funcție de caracterul consolidării (inițială sau ulterioară), iar pe de-altă parte în funcție de natura ajustării. Astfel, cu ocazia primei consolidări, ajustările afectează, în principiu, rezervele (sau rezultatul reportat al) filialei în cauză, întrucât privesc perioada dinaintea apartenenței filialei la grup. Ajustările efectuate cu ocazia consolidărilor ulterioare pot avea impact fie asupra rezultatului filialei dacă se referă la exercițiul curent, fie asupra rezervelor (sau a rezultatului reportat) dacă se referă la exercițiile anterioare. Pot exista și ajustări care nu influențează performanțele, cum ar fi reevaluarea imobilizărilor conform politicii grupului.

Abordarea teoretică a întocmirii situațiilor financiare consolidate și-a continuat parcursul prin expunerea problematicii consolidării capitalurilor proprii ale filialelor (incluse în perimetrul consolidării). Privitor la alegerea datei de referință pentru stabilirea valorilor relevante, considerăm că optarea pentru data primei consolidări (variantă permisă în anumite condiții doar de normele românești) în locul datei achiziției poate avea un impact major asupra situațiilor grupului, influențând (în ambele sensuri) atât diferența de achiziție ca urmare a includerii în procesul de compensare a unor rezultate care, de fapt aparțin grupului (fiind obținute pe perioada apartenenței filialei la grup), cât și rezultatul grupului în anul primei consolidări.

În ceea ce privește determinarea procentului de participare în capitalurile proprii ale unei filiale în cadrul grupurilor cu o structură pe mai multe trepte, susținem aplicarea metodei multiplicative pentru consolidarea (partajarea) capitalurilor (în special cu ocazia consolidărilor ulterioare), pentru a nu exista riscul producerii unor denaturări ale valorilor raportate în situațiile financiare consolidate (fapt care ar afecta imaginea fidelă asupra grupului). Pe de altă parte, în ceea ce privește determinarea diferenței de achiziție (și deci a fondului comercial), în opinia noastră, s-ar impune aplicarea metodei aditive, având în vedere faptul că o parte din valoarea titlurilor de participare deținute de o filială a grupului (F1) într-o altă filială (F2) corespunde unei diferențe de achiziție aferente intereselor minoritare

indirecte în F2 (la nivelul procentului lor de participare în F1), aceasta ar trebui raportată în situațiile consolidate în același mod precum diferența de achiziție aferentă grupului.

Aprofundarea problematicii primei consolidări a vizat identificarea și analizarea metodelor concurente de consolidare a capitalurilor proprii, stabilirea și tratamentul diferenței de achiziție și evaluarea și prezentarea intereselor minoritare. Dintre cele patru metode de consolidare a capitalurilor proprii identificate la nivelul literaturii de specialitate și al reglementărilor contabile relevante (metoda valorilor contabile, a reevaluării proporționale, a reevaluării complete și a reevaluării complete cu recunoașterea fondului comercial total) referențialul internațional IFRS 3 permite doar ultimele două, în vreme ce Directiva a VII-a CEE oferă ca alternativă aplicarea metodei valorilor contabile sau a reevaluării complete. În prezent reglementările naționale (OMFP 3055/2009) prevăd ca tratament principal metoda reevaluării complete, permițând aplicarea celeilalte doar în situația imposibilității determinării valorilor juste.

În ceea ce privește determinarea diferenței de achiziție și respectiv a fondului comercial (pozitiv sau negativ) am constatat că valoarea stabilită este influențată de varianta de calcul a procentului de participare, de metoda de compensare utilizată precum și de fixarea datei de referință pentru stabilirea valorilor relevante. În opinia noastră, diferența de achiziție pozitivă trebuie recunoscută drept fond comercial în activul bilanțului (fapt cerut atât de legislația națională cât și de IFRS 3), o deducere din rezerve impunându-se în mod excepțional, doar atunci când în cadrul consolidării inițiale compensarea se efectuează pe baza valorilor de la data primei consolidări (și nu pe baza valorilor existente la data achiziției), iar sursa diferenței de consolidare o reprezintă (total sau parțial) variațiile pozitive ale capitalurilor proprii ale filialei între cele două date amintite. Deosebirile semnificative între prevederile contabile românești (și europene) și IFRS au putut fi constatate în privința diferenței de achiziție negative. Astfel, dacă normele românești cer recunoașterea unui venit amânat sub denumirea de fond comercial negativ, referențialul internațional impune recunoașterea unui venit curent. Cele două abordări provin din viziunile legate de cauzele diferenței de achiziție negative: în vreme ce IFRS 3 consideră ca unic motiv o achiziție avantajoasă, normele naționale întrevăd și posibilitatea existenței unor previziuni nefavorabile legate de rezultatele viitoare. Potrivit IFRS 3, eventualele previziuni nefavorabile trebuie să luate în considerare încă din momentul recunoașterii și evaluării (la valoare justă) a activelor și datoriilor filialei achiziționate.

Aprofundarea tematicii intereselor minoritare (non-control) a evidențiat problema intereselor minoritare indirecte, existente în cazul grupurilor cu o structură pe mai multe trepte. Luarea lor în considerare este posibilă doar în contextul aplicării metodei multiplicative de calcul a procentului de participare în capitalurile proprii ale unei filiale. Datorită situației des întâlnite, în care procentul de interes al acționarilor minoritari (directi și indirecti) într-o filială este superior procentului de interes al societății-mamă denumirea de „minoritari” apare drept neadecvată, motiv pentru care, la nivel internațional denumirea „interese minoritare” a fost înlocuită cu cea de „interese non-control”. În ceea ce privește evaluarea intereselor minoritare (non-control), este determinantă metoda aplicată pentru consolidarea capitalurilor proprii ale unei filiale. Doar în cazul metodei reevaluării complete cu recunoașterea fondului comercial total, interesele non-control sunt evaluate la valoare justă, putându-le reveni și o componentă de fond comercial.

În continuare ne-am axat și asupra particularităților principale ale consolidărilor ulterioare. Cu ocazia fiecărei consolidări (ulterioare) este necesar în prealabil, ca operațiunile aferente primei consolidări precum și consolidărilor din anii următori (consolidării inițiale) să fie reluate, întrucât acestea nu se regăsesc în soldurile inițiale ale exercițiului pentru care se efectuează noua consolidare. Abia apoi sunt efectuate operațiunile de consolidare aferente exercițiului curent. În ceea ce privește tratamentul ulterior al fondului comercial pozitiv, acesta cunoaște atât în literatura de specialitate cât și în practica raportărilor consolidate două abordări și anume amortizarea (liniară) pe o perioadă de timp determinată (variantă stipulată în reglementările românești) și testarea sa pentru depreciere cel puțin anual (conform IFRS). Prima variantă pornește de la premisa că fondul comercial derivat (achiziționat) prezintă o durată de viață limitată iar ce-a de-a doua consideră că fondul comercial dispune de o durată de viață nedefinită, făcând imposibilă stabilirea rațională, pe o bază sistematică, a consumului de valoare a acestuia.

Ultima parte a acestui capitol a vizat latura practică a întocmirii situațiilor financiare consolidate prin intermediul unui studiu de caz privind elaborarea acestora la un grup industrial cu capital românesc (SCR), compus dintr-un număr de 14 societăți consolidate. Studiul a ilustrat, atât prin descrieri narrative, cât și prin intermediul numeroaselor tabele de calcul etapele derulate pe parcursul procesului consolidării până la finalizarea acestuia, constând în prezentarea setului simplificat de situații financiare consolidate ale grupului SCR. Concluzia generală desprinsă este că elaborarea în premieră a situațiilor de grup este extrem de dificilă, ridicând numeroase probleme și constituindu-se, adesea, într-o nebuloasă pentru personalul responsabil. Cauzele au putut fi identificate în lipsa unor informații necesare precum și

insuficienta pregătire a personalului contabil responsabil în domeniul „de nișă” al contabilității consolidate. Probleme concrete care pot adesea cauza o serie de inconveniente majore pe parcursul procesului de consolidare sunt constituite de neadaptarea organizării contabilității financiare la nivel de societate pentru necesitățile consolidării precum și inexistența unui manual de consolidare. În perspectiva publicării setului de situații financiare consolidate, toate aceste probleme trebuie înlăturate întrucât afectează în final imaginea fidelă, determinând auditorul să refuze exprimarea unei opinii fără rezerve.

În urma dezvoltării și aprofundării aspectelor de natură tehnică și practică cu privire la activitatea de întocmire a situațiilor financiare consolidate, expuse în capitolul 4 (și a cărui rezultate au fost sintetizate mai sus), citezăm a afirma că a fost îndeplinit și cel de-al doilea obiectiv operațional al proiectului de cercetare (formulat în partea introductivă a lucrării). Astfel, în **capitolul 5** ne-am axat pe o abordare teoretică a problematicii prezentării, conținutului și analizei situațiilor financiare consolidate, îmbinând o cercetare cu un caracter calitativ, cu o cercetare de tip cantitativ.

În prima parte a acestui capitol am analizat în detaliu cele mai relevante aspecte ce țin de *prezentarea situațiilor financiare ale unui grup* la nivelul setului complet dar în special la nivelul fiecărei componente în parte. În ceea ce privește setul complet al situațiilor financiare consolidate, se poate constata o dinamică a componenței (obligatorii a) acestuia de-a lungul timpului în cadrul standardelor internaționale de raportare financiară, în opoziție cu o relativă constanță a acestei componențe în peisajul legislației contabile europene (concretizat în directiva a IV-a și a VII-a) și naționale (începând cu Ordinul 1414/1997 – nepublicat, până la OMFP 3055/2009). Astfel, dacă setul complet al situațiilor financiare consolidate, potrivit directivelor contabile (transpuse și în normele românești) cuprinde și în prezent în mod obligatoriu doar bilanțul consolidat, contul de profit și pierdere consolidat și notele explicative, reglementările internaționale privind componența setului complet au evoluat de la obligativitatea (doar a) celor trei situații nucleu, la impunerea unui număr de până la șapte componente (incluzând situația consolidată a fluxurilor de trezorerie, situația consolidată a modificării capitalului propriu, iar în anumite condiții situația consolidată a altor rezultate globale și eventual o situație a poziție financiare la începutul celei mai îndepărtate perioade comparative). De asemenea, la nivel național se constată o discrepantă nejustificată, în opinia noastră, între setul complet al situațiilor financiare individuale pentru întreprinderile mari (cu cinci componente) și setul consolidat (cu trei componente), având în vedere mai ales faptul că obligativitatea întocmirii situațiilor financiare de grup revine (în principiu) doar entităților mari.

În ceea ce privește modul de prezentare a bilanțului (consolidat), aspectele cheie identificate și analizate se referă la format, clasificarea activelor și datoriilor și respectiv ordinea de prezentare a activelor, datoriilor și capitalului propriu. În general s-a putut observa pe de-o parte o flexibilitate ridicată a reglementărilor internaționale (care impun în principiu, doar clasificarea pe baza ciclului de exploatare, admitând însă și o clasificare bazată pe lichiditate), iar pe de-altă parte o strictețe (rigiditate) a reglementărilor contabile naționale (care impun formatul vertical “multiple step”, o clasificare mixtă și o ordonare a activelor în sens crescător al lichidității respectiv o ordonare a datoriilor și capitalului propriu în sens descrescător al exigibilității), directivele contabile europene situându-se din punct de vedere al flexibilității între normele internaționale și cele naționale (ca urmare a stipulării unor alternative de prezentare). În opinia noastră, există la nivel național anumite inadvertențe și inconsecvențe cu privire la clasificarea activelor: pe de-o parte activele sunt grupate în funcție de ciclul de exploatare (imobilizate/circulante), iar pe de-altă parte distincția imobilizat/circulant se realizează potrivit termenului de deținere (lung/scurt). Aceste inconsecvențe se pot răsfrânge negativ asupra analizei poziției financiare, atunci când o entitate (un grup sau întreprindere individuală) produce atât active cu ciclu de fabricație mai mic de un an cât și active cu ciclu lung de fabricație destinate vânzării.

Coordonatele principale analizate, în jurul cărora gravitează problematica performanțelor grupului se referă la metoda de clasificare a cheltuielilor de exploatare respectiv la varianta de prezentare a elementelor rezultatului global recunoscute direct în capitalul propriu. Concluzia generală ce se poate desprinde din literatura de specialitate cu privire la metoda de clasificare a cheltuielilor este că prezentarea cheltuielilor după natură este mai simplu de realizat însă este mai puțin informativă (relevantă) pentru utilizatori. Totuși, în rândul analiștilor și investitorilor există numeroase voci care susțin clasificarea după natură, considerând că aceasta oferă informații relevante cu un nivel de dezagregare mai ridicat, permițând o mai bună previziune a performanțelor viitoare și totodată o mai bună comparabilitate. Dintre cele trei seturi de reglementări analizate, doar în cel național se impune clasificarea după natură (cea mai răspândită de altfel în Europa continentală).

Modalitatea de prezentare a altor elemente ale rezultatului global (înregistrate direct în capitalul propriu) reprezintă una dintre cele mai disputate și încă netranșate teme în literatura de specialitate legate de prezentarea performanțelor, identificându-se în esență două variante, și anume fie prezentarea lor în aceeași situație (situația rezultatului global) în care apar elementele contului de profit și pierdere fie într-o situație separată de contul de profit și pierdere. La originea

acestei controverse se află în esență însăși dualismul conceptual privind performanța entității (rezultat net / rezultat global). Existența celor două concepte are la bază modelul (sistemul) de contabilitate mixt (promovat în special de IASB și FASB, și preluat într-o anumită măsură și de UE) care combină două sisteme de determinare a rezultatului – sistemul bazat pe costul istoric (care promovează rezultatul net) și sistemul bazat pe valoarea justă (care promovează rezultatul global). Ne asociem concluziei generale care se desprinde din vasta literatură contabilă (teoretică și empirică), potrivit căreia atenția excesivă adresată oricăreia din cele două variante ale rezultatului nu poate fi justificată, întrucât din punct de vedere conceptual nu există o delimitare clară între rezultatul net și celelalte elemente ale rezultatului global recunoscute direct în capitalul propriu. Drept urmare considerăm că ambele rezultate ar trebui prezentate cu egală proeminență, în aceeași situație care să reflecte performanțele globale ale unei entități, pentru a nu favoriza rezultatul net în detrimentul rezultatului global. În prezent tema prezentării în situațiile financiare a elementelor rezultatului global recunoscute direct în capitalul propriu se regăsește în mod explicit doar în referențialul internațional. La fel ca și standardul nordamerican, IAS 1 (2007) permite ambele variante de prezentare amintite, întrucât (deși IASB-ul și-a arătat preferința pentru o singură situație) unii membrii constitutivi s-au opus unei singure situații pe motiv că s-ar pune prea mult accentul pe rezultatul global.

Și în privința prezentării situației (consolidate) a fluxurilor de trezorerie există în literatura și practica contabilă o controversă marcantă (încă netranșată), legată de metoda de prezentare a fluxurilor de numerar aferente activității de exploatare, distingându-se metoda directă și metoda indirectă. În prezent, referențialul internațional permite ambele metode de prezentare, recomandând însă utilizarea metodei directe, întrucât aceasta ar furniza informații care pot fi folosite la estimarea fluxurilor de trezorerie viitoare. Considerăm că este dificil să adoptăm o poziție tranșantă în privința aplicării uneia sau alteia din cele două metode în practică. Desigur, așa cum rezultă și din cercetările empirice, metoda directă se dovedește a fi superioară metodei indirecte, informațiile furnizate de aceasta având o capacitate predictivă mai bună. Pe de altă parte însă, dificultățile și costurile ridicate de implementare în special în cazul grupurilor vorbesc în favoarea utilizării metodei indirecte. În consecință, decizia cu privire la aplicarea sau impunerea metodei directe (mai relevante pentru utilizatori) poate fi luată, desigur, doar în urma analizării raportului cost/beneficiu.

În ceea ce privește prezentarea notelor explicative la situațiile financiare consolidate, aceasta nu cunoaște în literatura contabilă anumite formate consacrate, notele explicative având (în mod

evident) un caracter narativ pronunțat. De asemenea și reglementările internaționale, europene și naționale includ puține precizări în legătură cu modul în care ar trebui expuse notele explicative la situațiile financiare individuale (aplicabile și în cazul grupurilor), limitându-se în esență la recomandarea (exemplificarea) unei structuri de prezentare a acestora (IAS 1 și OMFP 3055/2009).

Dincolo de analiza literaturii și legislației contabile cu privire la aspectele legate de prezentarea situațiilor financiare consolidate, am cercetat în cadrul prezentei lucrări propunerile IASB/FASB de modificare a prezentării situațiilor financiare (concretizate în documentul de discuții *Viziuni preliminare privind prezentarea situațiilor financiare* publicat în octombrie 2008) și mai ales reacțiile venite din partea diverselor organizații (desprinse din 145 de scrisori-comentariu), efectuând în acest sens un studiu empiric cantitativ, cu elemente calitative. Concluziile principale la care am ajuns sunt expuse la nivelul următoarelor paragrafe.

Per ansamblu, reacția la propunerile IASB/FASB este ușor favorabilă, înregistrându-se un acord mediu la nivelul celor zece întrebări analizate de 52%, nivelul mediu de dezacord fiind de 41%, diferența constând în ponderea răspunsurilor indecise. Respondenții sunt în general de acord cu propunerile de separare a activităților de business de activitățile de finanțare, prezentare a capitalului propriu într-o secțiune distinctă, aplicare a raționamentului managementului pentru clasificarea activelor și datoriilor, efectuare a clasificării la nivel de segment operațional și informare în note privind tranzacțiile mai puțin uzuale. În schimb, se observă un dezacord pronunțat pentru propunerile privind dezagregarea cheltuielilor după funcție și natură, prezentarea cash-flow-ului după metoda directă și reconcilierea în note a cash-flow-ului cu rezultatul global. Cele mai disputate (controversate) propuneri sunt cele legate de prezentarea activelor cât și a datoriilor în secțiunile business și finanțare și raportarea performanțelor într-o singură situație a rezultatului global.

Analiza pe regiuni geografice a scos în evidență un acord semnificativ mai puternic din parte organizațiilor din Australia (în raport cu cele din SUA și Europa) în ceea ce privește utilitatea abordării bazate pe raționamentul managerial pentru clasificarea activelor, datoriilor și modificărilor aferente în situațiile financiare respectiv, indicând, în opinia noastră, o orientare mai puternică spre principii (compatibilă cu raționamentul managerial) a organizațiilor din Australia față de cele din Europa și SUA (în detrimentul unei orientări spre reguli). De asemenea respondenții din Australia se diferențiază semnificativ de cei din Europa și SUA, prin poziția lor favorabilă propunerii de impunere a metodei

directe pentru prezentarea cash-flow-ului din exploatare, poziție explicabilă prin faptul că, doar legislația contabilă din Australia și Noua Zeelandă impune aplicarea metodei directe. Analiza pe regiuni dovedește de asemenea (din punct de vedere empiric) o atitudine favorabilă a respondenților din Europa în legătură cu propunerea de a aloca active cât și datorii secțiunilor business și finanțare, indicând faptul că, în viziunea „europeană” avantajele ce ar decurge dintr-o eventuală implementare a propunerii IASB/FASB (în special facilitarea analizei financiare) ar depăși dezavantajul creșterii complexității (mai puțin temute de europeni, având în vedere obișnuința lor cu structuri mai complexe moștenite din directivele contabile europene). Organizațiile din Europa s-au remarcat, de asemenea, și prin opinia nefavorabilă cu privire la propunerea de impunere a prezentării performanțelor globale într-o singură situație a rezultatului global, rezultat explicabil, ținând cont de faptul că entitățile europene ce aplică IFRS-urile, se vor putea familiariza practic cu această situație a rezultatului global abia începând cu exercițiul financiar 2009, când devine aplicabilă versiunea revizuită în septembrie 2007 a IAS 1 (spre deosebire de entitățile din SUA, familiarizate încă din 1997 cu această situație prin emiterea de către FASB în acel an a SFAS 130 „Reporting Comprehensive Income”).

Analiza după domeniul de activitate al respondenților a reliefat diferențe semnificative între domenii cu privire la propunerile de prezentare a performanțelor globale într-o singură situație a rezultatului global, impunere a metodei directe pentru cash-flow-ul din exploatare și respectiv impunere a prezentării în note a reconcilierii între cash flow și rezultatul global. S-a putut constata o poziție favorabilă (semnificativ diferită de celelalte grupuri) pentru analiștii financiari respectiv o atitudine puternic defavorabilă în rândul respondenților grupului industrie & servicii. Atitudinea favorabilă a analiștilor financiari sugerează preferința acestora pentru raportarea duală a performanțelor unei entități și importanța acordată rezultatului global respectiv superioritatea (în viziunea acestora a) metodei directe în previzionarea cash-flow-urilor viitoare și utilitatea practică a reconcilierii (pentru efectuarea unor analize financiare interne și externe). Reacția negativă a grupului industrie & servicii se explică prin riscul mai ridicat de afectare negativă a performanței entității ca urmare a volatilității mult mai mari a altor rezultate globale (ce apar în principiu în urma unor evaluări la valoare justă), respectiv prin existența unor eforturi financiare și tehnice considerabile care ar apărea în eventualitatea impunerii metodei directe și a întocmirii reconcilierii cash-flow-ului cu rezultatul global.

În urma rezultatelor obținute în cadrul analizei efectuate (atât cantitative cât și calitative), înclinăm a previziona că majoritatea propunerilor IASB/FASB se vor concretiza în următorul standard comun ce va fi emis, probabil în 2011, conform planului IASB. În ceea ce privește însă propunerile legate de

dezagregarea cheltuielilor după funcție și natură, prezentarea cash-flow-ului după metoda directă și reconcilierea în note a cash-flow-ului cu rezultatul global suntem de părere că cele două organisme internaționale vor renunța la transpunerea lor în textul viitorului standard comun. La formularea acestei predicții am avut în vedere și comportamentul din trecut al IASB, referindu-ne aici la propunerea de a impune metoda fondului comercial total (eng. full goodwill) în cadrul procesului de revizuire a IFRS 3, abandonând însă această variantă (de impunere), ca urmare a îngrijorărilor substanțiale exprimate în scrisorile-comentariu de respondenții proiectului de expunere (octombrie 2005).

În continuarea demersului științific (în cadrul capitolului 5) am analizat conținutul informațional al elementelor specifice situațiilor financiare consolidate. Se poate afirma faptul că, în general, conținutul posturilor este același ca în cazul unei întreprinderi individuale, având în vedere faptul că, în cea mai mare parte, fiecare element din situațiile financiare consolidate reprezintă, în esență, o însumare (fie în totalitate, fie procentuală) a aceluiași post din situațiile financiare ale societăților fiice sau societăților în participație.

În ceea ce privește situația consolidată a poziției financiare, posturile specifice cele mai semnificative identificate și analizate au fost fondul comercial, interesele minoritare, titlurile puse în echivalență și rezervele din conversie. Se poate desprinde concluzia, potrivit căreia valorile stabilite pentru aceste elemente pot varia semnificativ, în funcție de metodele utilizate în baza legislației aplicabile (IFRS, directive europene sau OMFP 3055/2009). În ceea ce privește elementele specifice situației consolidate a performanțelor, acestea constau în diferitele categorii de rezultate relevante la nivelul grupului, apărute în urma procesului de consolidare, și anume rezultatul net al grupului, alte rezultate globale ale grupului și rezultatul global al grupului, fiecare fiind detaliate în rezultate aferente entităților integrate/întreprinderilor asociate respectiv rezultate aferente societății-mamă/ intereselor minoritare. Considerăm că fiecare din aceste posturi este relevant pentru analiza performanței unui grup și, având în vedere că nici referențialul internațional și nici directivele europene respectiv legislația națională nu solicită toate aceste elemente de rezultate, suntem de părere că se impune o revizuire (și) în acest sens a respectivelor reglementări.

În cadrul situației consolidate a fluxurilor de trezorerie, posturile specifice cele mai semnificative se referă la plățile pentru achiziția de filiale respectiv încasările din vânzarea de filiale și modificarea trezorerie grupului ca urmare a variației schimbului valutar. În ceea ce privește primele două elemente, raportare pe bază netă (conform IAS 7) poate conduce la situația mai puțin firească în care, atunci când decontarea

aferentă cumpărării/vânzării unei filiale are loc după data bilanțului, să rezulte un flux de numerar pozitiv/negativ aferent achiziției/vânzării respectivei filiale. Drept urmare considerăm mai transparentă prezentarea separată a intrărilor/ieșirilor de numerar de pe urma achiziției/vânzării de filiale, pentru a reflecta clar influența variației perimetrului consolidării.

În ceea ce privește notele explicative la situațiile financiare consolidate, acestea au menirea (funcția) de a închide breșa existentă între informațiile matematice-abstracte din situațiile financiare primare și cerința unei imagini fidele, cât mai sigure asupra poziției financiare și performanțelor grupului (Küting & Weber, 2006a: 546). Am identificat patru categorii de informații specifice notelor explicative la situațiile financiare consolidate, și anume perimetrul consolidării, metodele de evaluare și consolidare, explicații privind posturile specifice și alte precizări (incluzând aici raportarea pe segmente). Din analiza comparativă a reglementărilor internaționale, europene și naționale cu privire la conținutul notelor explicative la situațiile financiare consolidate, se constată un volum al informațiilor din note și un nivel de detaliu al acestora mult mai ridicate în contextul aplicării referențialului contabil internațional (un caz elocvent constând în raportarea pe segmente).

În ultima parte a capitolului 5 am abordat aspectele specifice analizei situațiilor financiare consolidate, care derivă, în principiu, din particularitățile grupului ca entitate raportoare (ex. dualitatea unitate economică - diversitate juridică, diferitele intensități ale controlului asupra părților componente, complexitatea structurii organizaționale, caracterul deseori multinațional) precum și din particularitățile situațiilor financiare consolidate (ex. aria de cuprindere, metodele de consolidare, elementele de conținut specifice). Doar în urma analizei mediului economic și de afaceri precum și a strategiei corporative respectiv a strategiei de afaceri a entității, analiza financiară poate fi aplicată într-o manieră constructivă în vederea unei interpretări fundamentate ale rezultatelor acesteia. O analiză completă a situațiilor financiare (consolidate) cuprinde atât o latură calitativă cât și una cantitativă. Cea mai răspândită tehnică a analizei cantitative o reprezintă analiza bazată pe indicatori economico-financiar, putându-se distinge analiza performanței/rentabilității entității (grupului), analiza gestiunii financiare, analiza riscului (sau echilibrului) financiar al entității și analiza perspectivei investiționale (pentru entitățile prezente pe piața de capital).

În cadrul analizei rentabilității comerciale a grupurilor (pentru efectuarea unor comparații în timp și spațiu), am considerat utilă calcularea unui indicator (denumit de noi „rata marjei brute a profitului din exploatare aferent cifrei de afaceri”) care pune în relație mărimi (perfect) corespondente, și anume

pe de-o parte rezultatul înaintea amortizării fondului comercial și a altor imobilizări necorporale cu durată de viață nedefinită, a plății dobânzilor și impozitelor ($EBITA_{GW}$), iar pe de altă parte cifra de afaceri. În privința celor mai utilizați indicatorilor de rentabilitate a capitalului am identificat rata rentabilității capitalului propriu (ROE), rata rentabilității capitalului total sau a activelor (ROA) și rata rentabilității capitalului angajat (ROCE). Valorile obținute de acești indicatori la nivel de grup pot fi puternic influențate de metodele de evaluare a fondului comercial și a intereselor minoritare, astfel încât pot apărea serioase probleme de comparabilitate a acestor rate între entitățile de tip grup și entitățile de tip întreprindere individuală. În vederea realizării analizelor de tendință și a analizelor comparative între grupuri (ce operează în mai multe domenii de activitate și/sau mai multe regiuni geografice) în ceea ce privește rentabilitatea economică, este recomandabilă o defalcare la nivelul segmentelor operaționale (și geografice) ale grupurilor în cauză (Pendlebury, 1980: 105). Aceeași recomandare este aplicabilă și în cazul indicatorilor ce măsoară gestiunea financiară a activelor și datoriilor grupurilor (vitezele de rotație).

O componentă foarte importantă a analizei situațiilor financiare (consolidate) servește reflectării echilibrului (sau riscului) financiar pe termen scurt și lung. Pentru o interpretare corectă a indicatorilor de lichiditate și solvabilitate în cazul situațiilor financiare consolidate, trebuie avută în vedere polaritatea „unitate economică/diversitate juridică” ce caracterizează grupul. O valoare satisfăcătoare a lichidității/solvabilității la nivelul grupului, poate ascunde valori scăzute ale lichidității/solvabilității la nivelul unor societăți consolidate. În situația în care plata datoriilor pe termen scurt/lung ale societăților consolidate (în special față de furnizori) nu este garantată la nivelul grupului, creditorii trebuie să fie sensibili și la nivelul și evoluția lichidității/solvabilității societăților grupului (independente din punct de vedere juridic), cu care desfășoară relații comerciale. Pe de altă parte însă, dacă managementul lichidităților (eng. cash management) este organizat la nivelul întregului ansamblu consolidat, ratele de lichiditate ale grupului sunt mai relevante în raport cu ratele de lichiditate calculate pentru diferitele societăți consolidate. De asemenea, pentru aprecierea echilibrului financiar pe termen lung al unui grup (pe baza indicatorilor de solvabilitate), trebuie avut în vedere impactul negativ pe care procesul de consolidare îl are asupra raportului datorii / capitaluri proprii (ca urmare a eliminării capitalului social al filialelor și a rezultatelor intragrup).

În ceea ce privește particularitățile analizei investiționale a grupurilor, se poate concluziona faptul că ratele bursiere de creștere (PBR, PER și PEG) înregistrează valori mai scăzute în raport cu aceiași

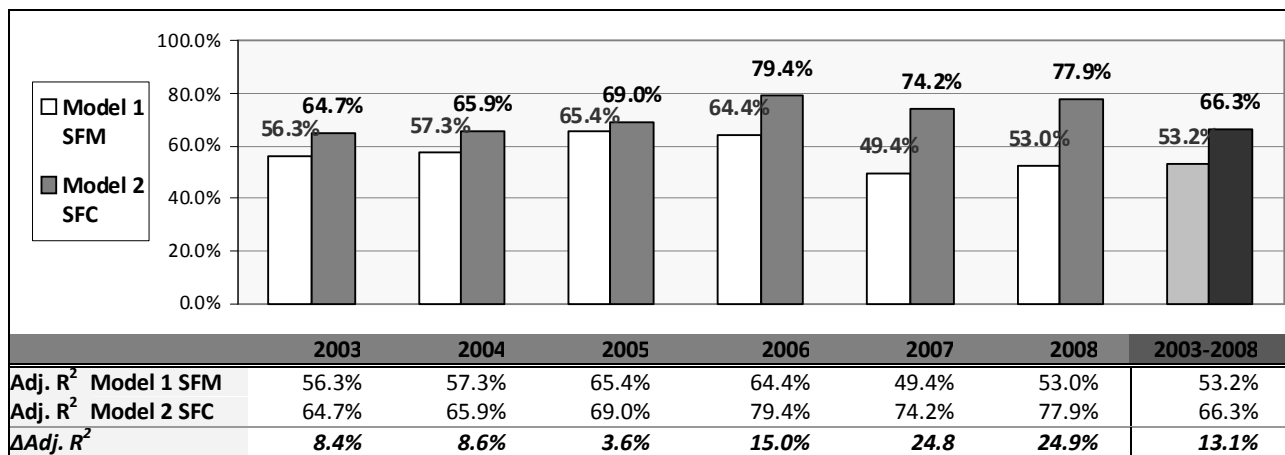
indicatori calculați la nivelul societății-mamă ca urmare a faptului că aceștia pun în relație pe de-o parte informații (prețul de piață) legate de acțiunile societății-mamă, iar pe de-altă parte informații cu privire la poziția financiară și performanțele grupului. De asemenea, și ratele bursiere de dividend înregistrează valori diferite față de aceleași rate calculate separat pentru societatea-mamă: astfel, rata distribuirii dividendelor este mai scăzută iar rată de acoperire a dividendelor este mai ridicată în cazul grupurilor în situația clasică, în care rezultatul consolidat atribuibil acționarilor-majoritari este superior rezultatului societății-mamă.

Un potențial ridicat pentru analiza financiară este încorporat și în informații calitative, ce nu pot fi cuantificate prin intermediul unor indicatori operaționali, informații ce se regăsesc în notele explicative la situațiile financiare (dar și în raportul administratorilor și în raportul anual). Aceste informații fac obiectul analizei calitative și vin în completarea analizei cantitative, având menirea de a anula limitarea analizei tradiționale la datele cantitative din situațiile financiare. Am delimitat două componente ale analizei calitative, prima având ca obiect cercetarea instrumentarului politicilor contabile aplicate de entitate (specifice grupurilor fiind: delimitarea perimetrului consolidării, alegerea metodei de integrare a societăților grupului și a metodei de consolidare a capitalului propriu) iar a doua vizând analiza semiotică a situațiilor financiare la nivel sintactic, pragmatic și semantic.

Revenind la planul de realizare al proiectului de cercetare asumat, considerăm că, în urma dezvoltării și aprofundării problematicii prezentării, conținutului și analizei situațiilor financiare consolidate, expuse în capitolul 5 (și a cărui rezultate au fost prezentate mai sus), am atins și cel de-al treilea obiectiv operațional al demersului științific (enunțat în introducerea lucrării). Astfel, în vederea îndeplinirii obiectivului final, în ultima parte a cercetării la care ne-am angajat (**capitolul 6**), am urmărit (pe baza unor modele econometrice regresionale) investigarea empirică a problematicii relevanței pentru valoarea de piață (eng. market value relevance) a situațiilor financiare consolidate ale companiilor listate în perioada 2003-2008 pe cele mai mari piețe de capital din Europa (bursele din Londra, Paris și Frankfurt).

Pentru acest scop am structurat analiza pe trei secțiuni. În prima secțiune a fost urmărită „confruntarea” pe tema relevanței a situațiilor financiare de grup și a celor individuale ale societății-mamă. Conform așteptărilor (și în acord cu studiile empirice anterioare ex. Harris et al., 1994, Niskanen et al., 1998, Abad et al., 2000, Goncharov et al., 2009), rezultatele au dovedit o superioritate (semnificativă statistic) în creștere a relevanței situațiilor consolidate în detrimentul celor individuale (vezi schema 4).

Schema 4: Evoluția relevanței (în termeni absoluți a) SFC și a SFM

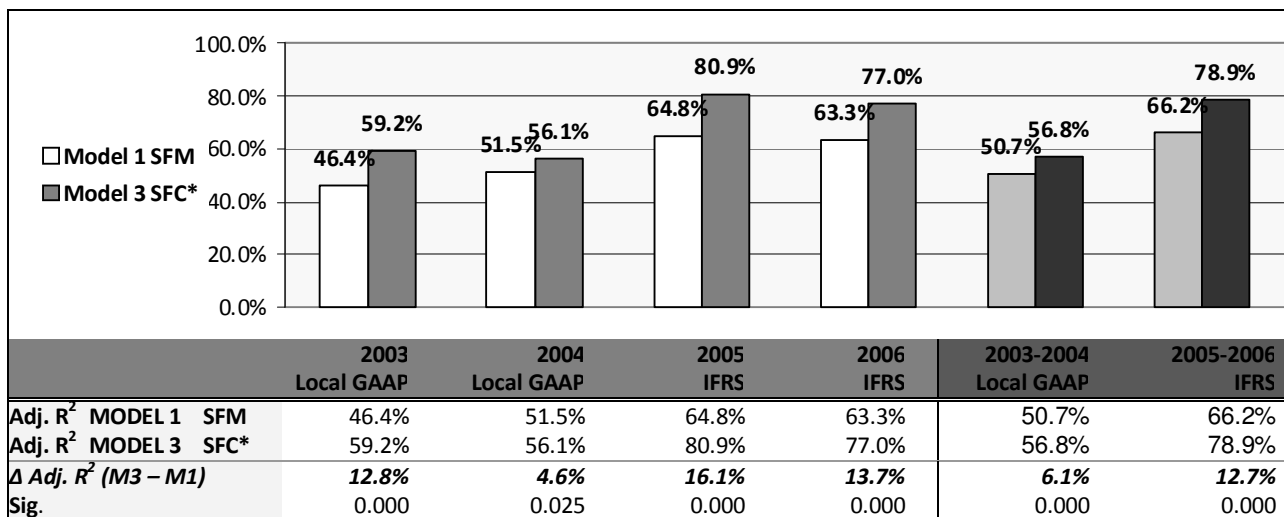
În vreme ce în perioada analizată, situațiile financiare consolidate au înregistrat un trend pozitiv al relevanței, situațiile individuale au cunoscut o relevanță oscilantă (între anumite limite). Aceste rezultate dovedesc desigur, importanța (utilitatea) situațiilor consolidate în special pentru investitorii de pe piața de capital. Totodată, ele pun sub semnul întrebării necesitatea publicării unor situații financiare individuale de către societățile mamă (conforme cu reglementările naționale), atâta vreme cât acestea întocmesc situații financiare consolidate.⁴ Considerăm că aceste concluzii sunt valabile nu doar pentru marile piețe de capital europene, ci și pentru piețele de capital emergente (precum cea din România).

Cea de-a doua secțiune a studiului a vizat compararea teoriei entității și a teoriei societății-mamă, de asemenea, prin prisma relevanței situațiilor financiare consolidate (incluzând aici și tema intereselor minoritare). Ipoteza formulată privind superioritatea teoriei entității (inspirată din decizia comună a IASB și FASB de a prescrie întocmirea situațiilor consolidate din perspectiva entității grup) a fost infirmată din punct de vedere statistic. Această concluzie este, de altfel, în concordanță cu rezultatele empirice înregistrate de Abad et al. (2000), potrivit cărora nu se justifică (din punct de vedere al relevanței pe piața de capital) o apropiere conceptuală de teoria entității. În studiul nostru am arătat însă, că o perspectivă „restrânsă” a entității, care ar îmbina elemente din teoria entității (prin focalizarea pe întreg capitalul propriu al grupului) și elemente din teoria societății-mamă (prin focalizarea pe rezultatul aferent interesului majoritar), ar prezenta o relevanță superioară în raport cu variantele clasice ale celor două perspective amintite.

⁴ De altfel, în SUA eliminarea obligativității publicării situațiilor financiare individuale ale societății-mamă s-a realizat încă din 1982, ca urmare a emiterii reglementării contabile (eng. Accounting Series Release) nr. 302. (Francis, 1986: 394).

În ceea ce privește secțiunea a treia, am avut în vedere în cadrul acesteia impactul aplicării IFRS asupra relevanței absolute și relative a situațiilor financiare consolidate. Rezultatele statistice au confirmat predicția inițială privind creșterea relevanței situațiilor de grup odată cu trecerea la IFRS (vezi schema 5). Ne alăturăm astfel concluziilor conturate de mai mulți autori (ex. Bartov et al., 2005; Jermakowicz et al., 2007, Barth et al., 2007; Lin and Paananen, 2007) în urma unor cercetări empirice pe această temă.

Schema 5: Evoluția relevanței incrementale a SFC în raport cu SFM înainte și după adoptarea IFRS

În plus, am putut constata (conform previziunilor) o creștere a surplusului de relevanță (pentru valoarea de piață a unei entități) furnizat de situațiile financiare de grup în raport cu situațiile financiare individuale ale societății-mamă odată cu adoptarea obligatorie a IFRS la întocmirea situațiilor financiare consolidate. De asemenea, considerăm că se impune a sublinia și faptul că, și în situația întocmirii situațiilor consolidate conform reglementărilor naționale (bazate pe Directivele contabile europene) acestea prezintă o relevanță superioară în raport cu situațiile individuale (întocmite conform reglementărilor naționale). Această idee vine să întărească concluziile aferente primei secțiuni a studiului.

În finalul demersului științific, se impun a fi menționate anumite aspecte privind **limitele** acestei lucrări precum și **perspectivele** unei cercetări empirice viitoare. În ceea ce privește limitele demersului științific, acestea pot fi analizate atât la nivelul cercetării teoretice (conceptuale) cât și la nivelul cercetării empirice.

După cum am afirmat și în primul capitol dedicat dimensionării stadiului actual al cunoașterii în aria problematicii situațiilor financiare consolidate, întrucât este practic imposibil de realizat o recenzie a

întregii literaturi științifice (în orice domeniu), a fost necesară, limitarea analizei la o anumită categorie de cercetări. Fără a avea pretenția utilizării celor mai relevante criterii de selecție, am considerat utilă limitarea analizei la acele jurnale științifice publicate de cele mai renumite edituri de lucrări academice din sfera cercetărilor economice, în general și contabile, în special. Tot în legătură cu recenzia literaturii, se impune a atrage atenția și asupra posibilei încadrări eronate a unor articole în privința anumitor caracteristici (ex. curent de cercetare sau metodologie de cercetare preponderentă), ca urmare a subiectivismului cercetătorului, inerent unei astfel de analize.

În ceea ce privește abordarea aspectelor tehnice legate de procesul de consolidare, deoarece, pe de-o parte, această problemă este extrem de vastă și complexă, iar pe de altă parte, fondul de timp și spațiul alocat lucrării de față prezintă evident un caracter limitat, a fost necesară selectarea anumitor tematici relevante, asupra cărora să fie concentrate eforturile de dezvoltare și aprofundare ale cercetătorului. Drept urmare, am avut mai întâi în vedere o particularizare a cercetării la problematica consolidării filialelor (nu și a societăților în participație respectiv a întreprinderilor asociate), axându-ne astfel pe integrarea globală (lăsând de-o parte integrarea proporțională și punerea în echivalență). Am recurs la această selectare pornind de la definițiile IFRS și ale reglementărilor românești, conform cărora grupul este format din societatea-mamă și filialele acesteia, rezultând că obligativitatea întocmirii situațiilor financiare consolidate este legată strict de existența unei filiale (și nu a societăților în participație sau a întreprinderilor asociate). Am avut în vedere și focalizarea preocupărilor IASB în materie de consolidare asupra identificării raportului mamă-fiică (fiind deci vizate filialele) și stabilirii cerințelor de întocmire a situațiilor financiare de grup. Totodată, am ținut cont și de posibila renunțare de către IASB la integrarea proporțională precum și la concepția larg răspândită în literatura de specialitate, conform căreia metoda punerii în echivalență ar fi mai degrabă o metodă de evaluare și nu una de consolidare.

O altă limitare a cercetării întreprinse poate fi identificată și la nivelul studiului cantitativ privind opiniile diferitelor organizații interesate pe tema propunerilor IASB/FASB de modificare a prezentării situațiilor financiare. Limitarea este legată, în primul rând, de faptul că analiza cantitativă are la bază un eșantion neprobabilistic, fiind practic analizate toate scrisorile-comentariu postate pe site-ul oficial al FASB. Drept urmare, pe lângă abordarea cantitativă a cercetării, s-a impus și efectuarea unei analize calitative a răspunsurilor pentru conturarea unor concluzii relevante. În al doilea rând, limitarea la nivelul analizei cantitative se referă la posibilitatea interpretării incorecte a răspunsurilor diferitelor organizații, pe fondul subiectivității inerente a cercetătorului.

Desigur, și la nivelul studiului empiric se impun a fi menționate anumite limitele ale cercetării, subliniate, de altfel și la finalul respectivului studiu. Ne referim, mai întâi, la problema reprezentativității eșantionului (și implicit a rezultatelor obținute) pentru marile piețe de capital europene și respectiv pentru întreaga piață de capital europeană. În al doilea rând, rezultatele au fost obținute doar prin testarea unor modele regresionale liniare bazate pe nivelul prețurilor acțiunilor, nefiind aplicate și modele neliniare respectiv modele bazate pe randamente. Iar în al treilea rând, studiul investighează relevanța și astfel utilitatea decizională a situațiilor consolidate doar din punctul de vedere al investitorilor de pe piața de capital, neurmărind problematica relevanței acestor situații din perspectiva altor categorii de utilizatori.

În ceea ce privește ***perspectivele cercetărilor*** viitoare, acestea sunt, în mare măsură, legate de limitele prezentului demers științific. La nivelul cercetărilor teoretice, acestea ar putea urma unor exemple din literatura de specialitate, prin analiza problematicii consolidării/integrării societăților în participație respectiv a întreprinderilor asociate (vezi Nobes, 2002; Soonawalla, 2006; Baumann, 2007; Tiron-Tudor & Müller, 2009), axându-se astfel pe integrarea proporțională și pe metoda punerii în echivalență. Nici problematica fondului comercial nu este epuizată în literatură (în ciuda numeroaselor lucrări publicate de-a lungul timpului pe această temă). Avem aici în vedere în special consecințele noilor reglementări FASB și IASB privind obligativitatea/posibilitatea evaluării și recunoașterii fondului comercial total (eng. full goodwill), cu atribuirea unei părți a acestuia intereselor non-control. În privința cercetărilor empirice viitoare, acestea ar putea avea în vedere extinderea analizei (și deci a eșantionului) și la alte piețe de capital din Europa, precum și la companii care nu sunt cuprinse în indicii principali al bursei la care sunt listate. De asemenea, s-ar putea avea în vedere și aplicarea unor modele neliniare, de ex. logaritmice (vezi Hellström, 2006) respectiv a unor modele bazate pe randamente (vezi Bartov et al., 2005). Mai mult, cercetările viitoare ar putea urmări investigarea problematicii relevanței situațiilor consolidate din perspectiva altor categorii de utilizatori de ex. instituții financiar-bancare în calitatea lor de creditori, mai puțin abordată până în prezent (vezi Goncharov et al., 2009).

Am încercat, astfel, să trasăm doar câteva dintre posibilele perspective ale cercetărilor viitoare, atât pentru a veni în sprijinul altor cercetători dornici să se angajează la proiecte din arie tematică a problematicii situațiilor financiare consolidate, cât și pentru a divulga unele preocupări de viitor la care ne vom angaja, de asemenea, cu plăcere.

CONTRIBUȚII PROPRII LA STADIUL CUNOAȘTERII

După expunerea principalelor concluzii la care am ajuns pe parcursul acestui proiect de cercetare, considerăm utilă *sublinierea contribuțiilor* aduse la stadiul cunoașterii în aria problematicii situațiilor financiare consolidate. De altfel, tocmai prin aceste contribuții putem proba atingerea dezideratului major al unei cercetări științifice autentice (menționat în partea introductivă a acestei lucrări), respectiv crearea de valoare adăugată la cunoașterea științifică existentă în aria de cercetare vizată (Mustață, 2008:17).

În varianta cea mai condensată, aceste contribuții pot fi sintetizate prin obiectivul central al proiectului de cercetare (pe care cutezăm a crede că l-am atins), și anume *dezvoltarea și aprofundarea problematicii situațiilor financiare consolidate la nivel internațional, european și național*. Divizarea acestui obiectiv în cele patru obiective operaționale ne permite o primă detaliere a contribuțiilor noastre la cunoașterea științifică. Astfel, considerăm că în cadrul primelor trei capitole am reușit să prezentăm stadiului actual al cercetării, cadrul conceptual și reglementările internaționale, europene și naționale relevante în domeniul situațiilor consolidate (primul obiectiv). În continuare, la nivelul capitolului patru am dezvoltat și aprofundat aspectele de natură tehnică și practică cu privire la activitatea de consolidare a situațiilor financiare (al doilea obiectiv). Prin intermediul capitolului cinci am reușit să dezvoltăm și să aprofundăm aspectele privind conținutul, prezentarea și analiza situațiilor financiare de grup (al treilea obiectiv). Iar în cadrul ultimului capitol am investigat din punct de vedere empiric problematica relevanței pentru piața de capital a situațiilor financiare consolidate (al patrulea obiectiv). În continuare ne propunem să punctăm câteva din acele contribuții pe care le considerăm a fi cele mai relevante aduse cunoașterii științifice, mai întâi, la nivel teoretic-conceptual:

- În ceea ce privește stadiul actual al cunoașterii în domeniu, am realizat (pentru prima dată) o dimensionare cuprinzătoare a cercetărilor existente la nivelul întregii arii a problematicii situațiilor financiare consolidate, constând într-o analiză cantitativă și calitativă, a celor mai relevante lucrări științifice publicate în jurnalele academice pe plan internațional. Până în prezent, la nivelul literaturii academice de specialitate, nu au fost realizate (după cunoștința

noastră) studii similare în această arie de cercetare, lucrările științifice prezentând, de regulă, o recenzie a principalelor studii doar la nivelul subdomeniului (sau doar a topicului) abordat.

- La nivelul abordărilor teoretice, am creat un cadru conceptual coerent și actual, în care am integrat noțiunile de bază specifice domeniului (grupul, controlul, perimetrul consolidării, interesul minoritar și fondul comercial), rațiunile și obiectivele aferente situațiilor financiare consolidate, precum și cele patru teorii specifice (teoria proprietății, teoria societății-mamă, teoria extinsă a societății-mamă și teoria entității) ce se află la baza acestor situații.
- În planul reglementărilor contabile am realizat o abordare critică a principalelor reglementări relevante pentru situațiile financiare consolidate la nivel internațional (IFRS, US GAAP), european (Directiva a VII-a și anumite Regulamente (CE)) și național (de la OMF 1414/1997 - nepublicat în M.Of. - până la OMFP 3055/2009), analizând în acest sens, evoluția lor în timp, interrelaționările existente și stadiul actual.
- La nivelul laturii tehnice privind întocmirea situațiilor financiare consolidate am dezvoltat și aprofundat îndeosebi problematica delimitării perimetrului consolidării globale și consolidarea inițială și ulterioară a capitalurilor proprii, analizând critic, într-o manieră comparativă, prevederile reglementărilor internaționale, europene și naționale relevante.
- În ceea ce privește prezentarea și conținutul situațiilor financiare consolidate am abordat în detaliu fiecare componentă a setului complet sub aspectul modului de prezentare precum și conținutul informațional al elementelor specifice aferente acestora, analizând critic, într-un cadru evolutiv, și printr-o abordare comparativă, prevederile reglementărilor internaționale, europene și naționale relevante.
- În planul analizei situațiilor financiare consolidate am îmbinat abordarea tradițională cantitativă (axându-ne pe analiza performanței, a gestiunii financiare, a riscului financiar și a perspectivei investiționale) cu analiza calitativă (vizând aici cercetarea instrumentarului politicilor contabile aplicate la nivel de grup și analiza semiotică a situațiilor financiare consolidate la nivel sintactic, pragmatic și semantic).

Pentru a sublinia principalele contribuții ale demersului științific la nivel empiric, trebuie să facem referire la rezultatele desprinse la nivelul studiului de caz (din capitolul 4) și al analizei cantitative și calitative a opiniilor legate de propunerile IASB/FASB privind prezentarea situațiilor financiare (din capitolul 5) dar mai ales în cadrul studiului empiric privind relevanța pe piața de capital a situațiilor consolidate (capitolul 6):

- Prin intermediul studiului de caz privind întocmirea situațiilor consolidate la grupul industrial românesc SCR, am evidențiat punctele critice privind procesul primei consolidări pentru un grup românesc, am ilustrat cifric calculul diferenței de achiziție și a partajării capitalurilor proprii, eliminarea operațiunilor intragrup și a efectelor acestora, cuantificând impactului diferitelor metode alternative asupra consolidării și identificând, totodată, soluții practice pentru rezolvarea unor probleme specifice primei consolidări.
- În cadrul studiului pe tema propunerilor IASB/FASB de modificare a prezentării situațiilor financiare, prin intermediul unei analize cantitative (pe regiuni și domenii) și calitative a reacțiilor venite din partea diferitelor organizații interesate, am luat pulsul lumii contabile la nivel internațional cu privire la problematica abordată, identificând tendințe și argumente pro și contra, și previzionând concretizarea majorității propunerilor în următorul standard comun (cu câteva excepții notabile).
- Prin studiul empiric am realizat pe un eșantion reprezentativ (cel puțin) la nivelul marilor piețe de capital europene, o analiză comparativă în timp (2003-2008) a relevanței absolute și relative a celor două categorii de situații financiare (de grup și individuale), aducând dovezi (semnificative statistic) privind superioritatea în creștere a relevanței situațiilor consolidate în detrimentul celor individuale. Prin acest studiu de actualitate contribuim la literatura de specialitate internațională, redusă ca volum la nivelul acestei teme.
- În cadrul studiului am urmărit și furnizarea de argumente empirice (aproape inexistente în literatură) la găsirea unui răspuns actual la întrebarea privind superioritatea (în termeni de relevanță) a uneia dintre cele două viziuni/teorii concurente privind situațiile de grup sau a unei combinații între acestea. Am arătat (pentru prima dată) că o viziune „restrânsă” a entității, care ar îmbina elemente din teoria entității și elemente din teoria societății-mamă, ar prezenta o relevanță superioară în raport cu variantele clasice ale celor două perspective amintite.
- Tot la nivelul acestui studiu empiric, prin cercetarea impactului aplicării IFRS asupra relevanței absolute și relative a situațiilor consolidate, am obținut rezultatele statistice ce confirmă creșterea relevanței (atât în termeni absoluți cât și în termeni incremental) situațiilor de grup odată cu trecerea la IFRS, îmbogățind astfel lista argumentelor pro IFRS din literatura empirică pe această temă.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

A. CĂRȚI DE SPECIALITATE

1. Achim, M.V. (2009), *Analiza economico-financiară*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca
2. Alexander, D., Britton, A. & Jorissen, A. (2003), *International Financial Reporting and Accounting*, Editura Thomson Learning, London
3. Ammann, H. & Müller, S. (2005), *Konzernbilanzierung. Grundlagen sowie Steuerungs- und Anzalmöglichkeiten*, Editura NWB Verlag, Herne/Berlin
4. Andrei, T. & Bourbonnais, R. (2008), *Econometrie*, Editura Economică, București
5. Baetge, J., Kirsch, H-J. & Thiele, S. (2004), *Konzernbilanzen*, 7. Auflage, Editura IDW Verlag, Düsseldorf
6. Bătrâncea, I., Bătrâncea L.M. & Borlea, S.N. (2007), *Analiza financiară a entității economice*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2007
7. Bogdan, V. (2004), *Armonizarea contabilă internațională*, Editura Economică, București
8. Bonaci, C. (2009), *Fundamente teoretice și practice ale contabilității instrumentelor financiare. De la Jonathan's Coffee-house și Tortine Coffee House la vremuri actuale de criză*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca
9. Bragg, S. M. (2002), *Business ratios and formulas: a comprehensive guide*, Editura Wiley & Sons Inc., New Jersey
10. Bușe, L. (2005), *Analiză economico-financiară*, Editura Economică, București
11. Busse vn Colbe, W., Ordelheide, D., Gebhardt, G. & Pellens, B. (2006), *Konzernabschlüsse. Rechnungslegung nach betriebswirtschaftlichen Grundsätzen sowie nach Vorschriften des HGB und der IAS/IFRS*, 8. Auflage, Editura Gabler, Wiesbaden
12. Canning, J. (1929), *The Economics of Accountancy*, Editura Ronald Press Company, New York
13. Chelcea, S. (2004), *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*, Ediția a doua, Editura Economică, București
14. Choi, F. D. S., Frost, C. A. & Meek, G. K. (2002), *International Accounting*, 4th Edition, Editura Pearson Education, New Jersey
15. Coenenberg, A.G. (2005), *Jahresabschluss und Jahresabschlussanalyse. Betriebswirtschaftliche, handelsrechtliche, steuerrechtliche und internationale Grundsätze – HGB, IFRS und US-GAAP*, 20. Auflage, Editura Schäffer-Poeschel, Stuttgart
16. Cristea, Ș. M. (2007), *Armonizarea contabilă internațională și practicile contabile naționale. Studiu de caz pentru România și Italia*, Editura Accent, Cluj-Napoca
17. Deaconu, A. (2000), *Diagnosticul și evaluarea întreprinderii*, ediția a II-a, Editura Intelcredo, Deva
18. Deaconu, A. (2009), *Valoarea justă. Concept contabil*, Editura Economică, București
19. Delesalle, F. E. & Delesalle, E. (2003), *Contabilitatea și cele zece porunci*, Editura Economică, București

20. Dämpel, U. (1991), *Der Grundsatz der einheitlichen Bewertung im Konzern und seine Problematik insbesondere bei Einbeziehung ausländischer Tochterunternehmen in den Weltabschluss*, Krefeld
21. Dusemond, M., Weber, C. P. & Zündorf, H. (1998), Kommentierung des § 301 HGB, în Küting, K & Weber, C.P., *Handbuch der Konzernrechnungslegung. Kommentar zur Bilanzierung und Prüfung*, 2. Auflage, Stuttgart
22. Duțescu, A. (2001), *Ghid pentru înțelegerea și aplicarea standardelor internaționale de contabilitate*, Editura CECCAR, București
23. Elliott, B. & Elliott, J. (2005), *Financial Accounting and Reporting*, 9th Edition, Editura Pearson Education, London
24. Epstein, B. J. & Jermakowicz, E. K. (2007), *IFRS 2007 Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards*, Editura John Wiley & Sons, New Jersey
25. Fekete, Sz. (2009), *Cercetare conceptuală și empirică privind raportările financiare din România și Ungaria. Convergență și conformitate cu IFRS*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca
26. Feldman, M. & Libman, A. (2007), *Accounting and Financial Statement Analysis*, 2nd Edition, Wiley & Sons, New Jersey
27. Feleagă, N. & Feleagă, L. (2007), *Contabilitate consolidată. O abordare europeană și internațională*, Editura Economică, București
28. Feleagă, N. & Ionașcu, I. (1999), *Tratat de contabilitate financiară*, vol II., Editura Economică, București
29. Feleagă, N. & Malciu, L. (2002), *Politici și opțiuni contabile. (Fair Accounting versus Bad Accounting)*, Editura Economică, București
30. Feleagă, N. (1999), *Sisteme contabile comparate*, vol. I-III, Editura Economică, București
31. Fröhlich, C. (2007), *Praxis de Konzernrechnungslegung in über 300 Beispielen zum Konzernabschluss nach IFRS und UGB*, 2. Auflage, Editura Linde, Wien
32. Gilman, S. (1939), *Accounting Concepts of Profit*, Editura Ronald Press, New York
33. Godfrey, J., Hodgson, A., Holmes, S. & Tarca, A. (2006), *Accounting Theory*, Sixth Edition, Editura John Wiley & Sons Australia
34. Gräfer, H. (2005), *Bilanzanalyse. Traditionelle Kennzahlenanalyse des Einzelabschlusses, kapitalmarktorientierte Konzernjahresabschlussanalyse*, 9. Auflage, Editura NWB, Herne/Berlin
35. Gregoriou, G.N. & Gaber, M. (2006), *International Accounting. Standards, Regulations and Financial Reporting*, Editura Elsevier, Oxford
36. Hendler, M. (2002), *Abbildung des Erwerbs und der Veräußerung von Anteilen an Tochterunternehmen nach der Interessentheorie und der Einheitstheorie*, Köln
37. Hendriksen, E. S. (1970), *Accounting Theory*, Richard Irwin, Homewood
38. Ienciu, I.A. (2009), *Implicațiile problemelor de mediu în contabilitatea și auditul situațiilor financiare*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca
39. Ionașcu, I. (1997), *Epistemologia contabilității*, Editura Economică, București.
40. Ionașcu, I. (2003), *Dinamica doctrinelor contabilității contemporane. Studii privind paradigmele și practicile contabilității*, Editura Economică, București
41. Küting, K. & Weber, C.P. (2006a), *Der Konzernabschluss. Praxis der Konzernrechnungslegung nach HGB und IFRS*, 10. Auflage, Editura Schäffer-Poeschel, Stuttgart
42. Küting, K. & Weber, C.P. (2006b), *Die Bilanzanalyse. Beurteilung von Abschlüssen nach HGB und IFRS*, 8. Auflage, Editura Schäffer-Poeschel, Stuttgart

43. Malciu, L. & Feleagă, N. (2004), *Reglementare și practici de consolidare a conturilor. Din orele astrale ale Europei contabile*, Editura CECCAR, București
44. Matiș, D. & Pop, A. (coord.) (2007), *Contabilitate financiară*, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca
45. Matiș, D. & Pop, A. (coord.) (2008), *Contabilitate financiară*, Ediția a II-a, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca
46. Matiș, D. (2003), *Contabilitatea operațiunilor speciale*, Editura Intelcredo, Deva
47. Matiș, D. (coord.) (2005), *Bazele contabilității. Aspecte teoretice și practice*, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca
48. Munteanu, V. (1998), *Grupurile de societăți: consolidarea contabilă*, Editura Economică, București
49. Mustață, R.V. (2008), *Sisteme de măsurare a armonizării și diversității contabile – între necesitate și spontaneitate*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca
50. Nobes, C. & Parker, R. (2006), *Comparative International Accounting*, 9th Edition, Editura Pearson Education, Essex
51. Ochs, D. (1976), *Das Vordringen konglomerater Konzernstrukturen*, Bochum
52. Pellens, B., Fülbier, R.U. & Gassen, J. (2004), *Internationale Rechnungslegung*, 5. Auflage, Editura Schäffer-Poeschel, Stuttgart
53. Petre, G., Lazăr, A. & Iordache E. (2006), *Reglementări contabile conforme cu directivele europene aprobate prin ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1752/2005: ghid practic*, Editura Irecson, București
54. Pitulice, C. (2007), *Teorie și practică privind grupurile de societăți și situațiile financiare consolidate*, Editura Contaplus, Ploiești
55. Pop, A. (2002), *Contabilitatea financiară românească armonizată cu directivele contabile europene și standardele internaționale de contabilitate*, Editura Intelcredo, Deva
56. Porter, M. (1985), *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*, Editura The Free Press, New York
57. Ristea, M., Olimid, L. & Calu, D. A. (2006), *Sisteme contabile comparate*, Editura CECCAR, București
58. Ropert, E. (2000), *Nouvelle pratique des comptes consolidés*, Editura Gaulino, Paris
59. Săcărin, M. (2001), *Contabilitatea grupurilor multinaționale*, Editura Economică, București
60. Săcărin, M. (2002), *Grupurile de societăți și repere ale interpretării conturilor consolidate*, Editura Economică, București
61. Samuels, J.M., Brayshaw, R.E. & Craner, J.M. (1995), *Financial Statement Analysis in Europe*, Chapman & Hall, London
62. Smith, M. (2003), *Research Methods in Accounting*, Editura SAGE Publications, London
63. Stake, R.E. (2000), *Handbook of Qualitative Research*, 2nd edition. N. Denzin and Y. Lincoln, eds. Thousand Oaks, CA, Editura SAGE
64. Stickney, C.P. (1996), *Financial Reporting and Statement Analysis: A Strategic Perspective*, 3rd Edition, Editura The Dryden Press, Forth Worth
65. Theisen, M.R. (2000), *Der Konzern. Betriebswirtschaftliche und rechtliche Grundlagen der Konzernunternehmung*, 2. Auflage, Editura Schäffer-Poeschel, Stuttgart
66. Tiron-Tudor, A. (2000), *Consolidarea conturilor*, Editura Tribuna Economică, București
67. Tiron-Tudor, A. (coord.) (2005), *Combinări de întreprinderi. Fuziuni și Achiziții*, Editura Accent, Cluj-Napoca
68. Veron, N. (2007), *The Global Accounting Experiment*, Vol. 2, Editura Bruegel Blueprint Series
69. Weinberg, S.L. & Abramowitz, S.K. (2002), *Data Analysis for Behavioral Sciences Using SPSS*, Editura Cambridge University Press, Cambridge
70. Wöhe, G. (1997), *Bilanzierung und Bilanzpolitik*, 9. Auflage, München
71. Wysocki, K. von & Wohlgemuth, M. (1996), *Konzernrechnungslegung*, 4. Auflage, Düsseldorf

B. ARTICOLE PUBLICATE ÎN JURNALE/REVISTE DE SPECIALITATE SAU ÎN VOLUME ALE CONFERINȚELOR NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE

1. Abad, C., Laffarga, J., Garcia-Borbolla, A., Larrdn, M., Pinero, J. M. & Garrod, N. (2000), An Evaluation of the Value Relevance of Consolidated versus Unconsolidated Accounting Information: Evidence from Quoted Spanish Firms, *Journal of International Financial Management and Accounting*, vol. 11, no. 3: 156-177
2. Aboody, D., Hughes, J. & Liu, J (2002), Measuring Value Relevance in a (Possibly) Inefficient Market, *Journal of Accounting Research*, vol. 40, no. 4: 965-986
3. Aceituno, F., Valeriano, J., Bolivar, R. & Pedro, M. (2006), The conceptual framework concept and the allocation of incomes in the consolidation entity: its impact on financial ratios, *International Journal of Commerce & Management*, vol. 16, no. 2: 95-115
4. Al Gifri, K. & Citron, D. (2009), The Value-Relevance of Financial Statement Recognition versus Note Disclosure: Evidence from Goodwill Accounting, *European Accounting Review*, vol. 18, no. 1: 123-140
5. Alexander, D. & Archer, S: (1996), Goodwill and the difference arising on first consolidation, *European Accounting Review*, vol. 5, no. 2: 243-269
6. Alexander, D. & Jermakowicz, E. (2006), A True and Fair View of the Principles/Rules Debate, *ABACUS*, vol. 42, no.2: 132-164
7. Altman, E. (1968), Financial ratios discriminant analysis and the prediction of corporate bankruptcy, *Journal of Finance*, vol. 23, no. 4: 589-609
8. Anderson, D. & Zimmer, I. (2009), Reactions to regulation of accounting for goodwill, *Accounting & Finance*, vol. 32, no. 2: 27-50
9. Armstrong, C. (2010), Market Reaction to the Adoption of IFRS in Europe, *The Accounting Review*, vol. 85, no. 1: 31-61
10. Baker, C. R. & Bettner, M. S. (1997), Interpretive and critical research in accounting: a commentary on its absence from mainstream accounting research, *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 8, no. 4: 293-310
11. Baker, R. & Battner, M.S. (1997), Interpretative and Critical Research in Accounting: A commentary on its Absence from Mainstream Accounting Research, *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 8, no. 4: 293-310
12. Baker, R. & Hayes, R. (2004), Reflecting form over substance: the case of Enron Corp., *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 15: 767-785
13. Baker, R. C. & Barbu, E. M. (2007), Trends in research in international accounting harmonization, *The International Journal of Accounting*, vol. 42, no. 3: 272-304
14. Ball, R. (2006), International Financial Reporting Standards (IFRS): pros and cons for investors, *Accounting and Business Research, International Accounting Policy Forum*: 5-27
15. Ballwieser, W. (1996), Accounting treatments for goodwill and other intangible assets in Germany, *Issues in Accounting Education*, vol. 11, no. 2: 479-481
16. Barker, R. (2004), Reporting Financial Performance, *Accounting Horizons*, vol. 12, no. 2: 159-172
17. Barth, M. E. & Schipper, K. (2008), Financial Reporting Transparency, *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, vol. 23, no. 2: 173-190

18. Barth, M.E., Collins, D.W, Elliott, J. A., Gribble, J.W., Landsman, W.R., Penman, S.H., Smith, J.T., Stephens, R. G. & Warfield, T.D. (1995), Response to the FASB "Preliminary views on major issues related to consolidation policy" , *Accounting Horizons*, vol. 9, no.2: 80-82
19. Bartov, E., Goldberg, S.R. & Kim, M. (2005), Comparative Value Relevance Among German, U.S., and International Accounting Standards: A German Stock Market Perspective, *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, vol. 20, no. 2: 95-119
20. Bauman, M.P. (2007), Proportionate consolidation versus the equity method: Additional evidence on the association with bond ratings, *International Review of Financial Analysis*, vol. 16, no. 5: 496-507
21. Baxter, G. C. & Spinney, J. C. (1975), A closer look at consolidated financial statement theory, *CA Magazine* (Canada): 31-36
22. Beale, R. & David, H. (2001), A single statement of financial performance: its time has come, *Accounting Forum*, vol. 25, no. 2: 174-188
23. Beckman, J.K. (1995), The economic unit approach to consolidated financial statements: Support from the financial economics literature, *Journal of Accounting Literature*, vol. 14: 1-23
24. Bennett, B., Bradbury, M. & Prangnell, H. (2006), Rules, Principles and Judgments in Accounting Standards, *Abacus*, vol. 42, no.2: 189-203
25. Benston, G.J. & Hartgraves, A.L. (2002), Enron: what happened and what we can learn from it, *Journal of Accounting and Public Policy*, vol. 21, no. 2 : 105-127
26. Benzacar, K. (2009), IFRS brings a radical change to financial statement presentation, *CMA Management*, vol. 82, no.9: 28-33.
27. Biddle, G.C. & Choi, J.H. (2006), Is comprehensive income useful?, *Journal of Contemporary Accounting and Economics*, vol. 2, no. 1: 1-32.
28. Bird, F. A., Davison, L. F. & Smith, C. H. (1974), Perceptions of External Accounting Transfers Under Entity and Proprietary Theory, *The Accounting Review*, vol. 49, no.2: 233-244
29. Blake, J., Gao, S. & Wraith, P. (2000), Joint Ventures in China – accounting implications, *Managerial Finance*, vol. 26, no.5: 1-11
30. Blommaert, J. (1996), Preparation and information content of consolidated financial statements, *The European Accounting Review*, vol. 5, no. 2: 383-396.
31. Brackney, K. S. & Witmer, P. R. (2005), The European Union's Role in International Standards Setting. Will Bumps in the Road to Convergence Affect the SEC's Plans?, *The CPA Journal*, vol. 75, no. 11: 1-8
32. Cahan, S.F., Courtenay, S.M., Gronnewoller, P.L. & Upton, D.R. (2000), Value Relevance of Mandated Comprehensive Income Disclosures, *Journal of Business Finance and Accounting*, vol. 27, no. 9: 1273-1301.
33. Callao, S., Jarne, J.I. & Lainez, J.A. (2007), Adoption of IFRS in Spain: Effect on the comparability and relevance of financial reporting, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, vol. 16, no. 2: 148-178
34. Campbell, J.D. (1962), Consolidation vs. Combination, *The Accounting Review*, vol. 37, no. 1: 99-102
35. Casabona, P. A. & Ashwal, A. (2005), The concept of control in consolidated financial statements: convergence of U.S. and international accounting rules, *Review of Business*, vol. 26: 1-5
36. Cheng, C.S.A. & Hollie, D. (2008), Do core and non-core cash flows from operations persist differentially in predicting future cash flows?, *Review of Quantitative Finance and Accounting*, vol. 31, no. 1: 29-53

37. Cheng, C.S.A., Cheung, J.Kl. & Gopalakrishnan V. (1993), On the usefulness of operating income, net income and comprehensive income in explaining security returns, *Accounting and Business Research*, vol. 23, no. 91: 195-203
38. Churyk, N.T. (2005), Reporting goodwill: are the new accounting standards consistent with market valuations?, *Journal of Business Research*, vol. 58, no. 10: 1353-1361
39. Ciolpan, D. (2003), Grupurile de societăți în viziunea normelor contabile internaționale, *Accounting and Management information Systems*, no. 4: 21-26
40. Clinch, G., Sidhu, B. & Sin, S. (2002), The usefulness of direct and indirect cash flow disclosures, *Review of Accounting Studies*, vol. 7, no. 4: 383-404
41. Collins, D. W., Maydew, E.L & Weiss, I.S. (1997), Changes in the value-relevance of earnings and book values over the past forty years, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 24, no. 1: 39-67
42. Combarros, J. L. L. (2000), Accounting and financial audit harmonization in the European Union, *The European Accounting Review*, vol. 9, no. 4: 643-654
43. Comiskey, E.E, McEwen, R.A & Mulford, W. (1987), A Test of Pro Forma Consolidation of Finance Subsidiaries, *Financial Management*, vol. 16, no. 3: 45-50
44. Cooper, D.J. & Morgan, W. (2008), Case Study Research in Accounting, *Accounting Horizons*, vol. 22, no. 2: 159-178
45. Cormier, D., Andre, P. & Charles-Cargnello, E. (2004), Incentives for consolidation of finance subsidiaries: evidence from France, *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation*, vol. 1, no.2: 164-182
46. Cucu Ioanăș, C. & Nichita, M. (2005), Recognition and valuation of Goodwill under IFRS 3 „business combinations”, *Accounting and Management information Systems*, no. 11-12: 66-69
47. Curpăn, A. M.(2005), The impact of using IFRS 3 „Business combination” on businesses’ goodwill, *Accounting and Management information Systems*, no. 13-14: 109-112
48. Dahmash, F.N., Durand, R.B & Watson, J. (2009), The value relevance and reliability of reported goodwill and identifiable intangible assets, *The British Accounting Review*, vol. 41, no. 2 : 120-137
49. Day, R. & Psaros, J. (1996), A Study of Accountant’s Judgments With Respect of the Provision of Consolidated Financial Statements, *Abacus*, vol. 32, no. 1: 62-80
50. Deaconu, A. (2003), Impactul convergenței contabile asupra reglementărilor și practicilor naționale, volumul *Conferinței internaționale Contabilitatea Mileniului III*, Cluj-Napoca, pag. 118-126
51. Dhaliwal, D., Subramanyam, K.R. & Trezevant, R. (1999), Is Comprehensive Income Superior to Net Income as a Measure of Firm Performance?, *Journal of Accounting and Economics* vol. 26, no. 1: 43-67
52. Dickerson, W.E & Jones, J.W. (1933), Observations on “The Equity Method” and Intercorporate Relationships, *The Accounting Review*, vol. 8, no.3 :200-208
53. Diggle, G. & Nobes, C. (1984), European Rule-making in Accounting: The Seventh Directive as a Case Study, *Accounting and Business Review*, vol. 24, no.66: 319-333
54. Ding, Y., Jeanjean, T. & Stolowy, H. (2008), The Impact of Firms’ Internationalization on Financial Statement Presentation: Some French Evidence, *Advances in Accounting*, vol. 24: 145-156
55. Ding, Y., Richard, J. & Stolowy, H. (2008), Towards an understanding of the phases of goodwill accounting in four Western capitalist countries: From stakeholder model to shareholder model, *Accounting, Organizations and Society*, vol. 33, no. 7-8 : 718-755

56. Ding, Y., Stolowy, H. & Tenenhaus, M. (2003), 'Shopping Around' for Accounting Practices: The Financial Statement Presentation of French Groups, *Abacus*, vol. 39, no. 1: 42-64
57. Duangploy, O., Shelton, M. & Omer, K. (2005), The Value Relevance of Goodwill Impairment Loss, *Bank Accounting & Finance*, vol. 18, no. 5: 23-28
58. Dunne, K.M & Rollins, T.P (1992), Accounting for goodwill: A case analysis of the U.S., U.K. and Japan, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, vol. 1, no. 2: 191-207
59. Dunstan, K., Percy, M. & Walker, J. (1993), *Journal of International Accounting Auditing & Taxation*, vol. 2, no. 1: 23-41
60. Duția, T. (1995), The restructuring of the system of accounting in Romania during the period of transition to the market economy, *The European Accounting Review*, vol. 4, no. 4: 739-748
61. Easton, P.D. (2004), PE Ratios, PEG Ratios, and Estimating the Implied Expected Rate of Return on Equity Capital, *The Accounting Review*, vol. 79, no. 1: 73-95
62. Edwards, E.O. & Bell, P. W. (1961), The Theory of Measurement of Business Income, *The Accounting Review*, vol. 37, no. 3: 596-597
63. Eigen, M.M. (1965), Is Pooling Really Necessary?, *The Accounting Review*, vol. 40, no. 3: 536-540
64. Falk, H. & Gordon, L.A. (1977), Imperfect Markets and the Nature of Goodwill, *Journal of Business Finance and Accounting*, vol. 4, no. 4: 443-462
65. Feltham, G.A. & Ohlson, J.A. (1995), Valuation and Clean Surplus Accounting for Operating and Financial Activities, *Contemporary Accounting Research*, vol. 11: 689-731
66. Francis, J. & Schipper, K. (1999), Have Financial Statements Lost Their Relevance?, *Journal of Accounting Research*, vol. 37, no. 2: 319-352
67. Francis, J., LaFond, R., Olsson, P.M. & Schipper, K. (2004), Costs of Equity and Earnings Attributes, *The Accounting Review*, vol. 79, no. 4: 967-1010
68. Francis, J.R. (1986), Debt Reporting by Parent Companies: Parent-Only versus Consolidated Statements, *Journal of Business Finance & Accounting*, vol. 13, no. 3: 393-403
69. Gaertner, J.F. (1979), Proposed Alternatives for Accounting for Business Combinations: A Behavioural Study, *Abacus*, vol. 15, no. 1: 35-47
70. Gahlon, J.M. & Vigeland, R.L. (1988), Early Warning Signs of Bankruptcy Using Cash Flow Analysis, *Journal of Commercial Bank Lending*, vol. 71, no. 12: 4-15
71. Gjerde, O., Knivsfla, K. & Sættem, F. (2008), The value-relevance of adopting IFRS: Evidence from 145 NGAAP restatements, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, vol. 17, no. 2: 92-112
72. Goncharov, I., Werner, J.R. & Zimmermann, J. (2009), Legislative demands and economic realities: Company and group accounts compared, *The International Journal of Accounting*, vol. 44, no. 4: 334-362
73. Gordon, I. & Morris, R.D (2005), The Equity Accounting Saga in Australia: Cyclical Standard Setting, *Abacus*, vol. 32, no. 2: 153-177
74. Graham R.C., Lefanowicz C.E. & Petroni K.R. (2003), The Value Relevance of Equity Method Fair Value Disclosures, *Journal of Business Finance and Accounting*, vol. 30, no. 7&8: 1065-1088
75. Graham, R.C., King, R.D. & Morrill, C.K.J. (2003), Decision Usefulness of Alternative Joint Venture Reporting Methods, *Accounting Horizons*, vol. 17, no. 3: 123-137

76. Green, D. (1961), The Direct Method of Preparing Consolidated Statements, *The Accounting Review*, vol. 36, no. 1: 129-137
77. Grinyer, J.R. & Russel, A. (1992), Goodwill—an Example of Puzzle-Solving in Accounting—a Comment, *Abacus*, vol. 28, no. 1: 107-112
78. Grinyer, J.R., Russel, A. & Walker, M. (1990), The rationale for accounting for goodwill, *The British Accounting Review*, vol. 22, no. 3: 223-235
79. Gu, Z. (2007) ,Across-sample Incomparability of R2s and Additional Evidence on Value Relevance Changes Over Time, *Journal of Business, Finance & Accounting*, vol. 34, no. 7&8: 1073-1098
80. Gujarathi, M.R. (2008), Sachiko Corporation: A Case Study in International Financial Statement Analysis, *Issues in Accounting Education*, vol. 23, no.1: 77-101
81. Gynther, S. (1969), Some “Conceptualizing” on Goodwill, *The Accounting Review*, vol. 44, no. 2: 247-255
82. Hall, S.C. (1993), Determinants of Goodwill Amortization Period, *Journal of Business Finance & Accounting*, vol. 20, no. 4: 613-621
83. Haller, A. & Kepler, J. (2002), Financial accounting developments in the European Union: past events and future prospects, *The European Accounting Review*, vol. 11, no. 1: 153-190
84. Harris, T.S., Lang, M. & Moller, H.P. 1994(), The Value Relevance of German Accounting Measures: An Empirical Analysis, *Journal of Accounting Research*, vol. 32, no. 2: 187-209
85. Hartgraves, A.L. & Benston, G.J. (2002), The Evolving Accounting Standards for Special Purpose Entities and Consolidations, *Accounting Horizons*, vol. 16, no. 3: 245-258
86. Hayn, C. & Hughes, P.J (2006), Leading Indicators of Goodwill Impairment, *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, vol.21, no.3: 223-265
87. Healy, P.M. & Palepu, K.G. (2003), The Fall of Enron, *Journal of Economic Perspectives*, vol. 17, no. 2: 3-26
88. Hellstrom, K. (2006), The Value Relevance of Financial Accounting Information in a Transition Economy: The Case of the Czech Republic, *European Accounting Review*, vol. 15, no. 3: 325-349
89. Henning, S. L., Lewis, B. L. & Shaw, W. H. (2000) ,Valuation of the Components of Purchased Goodwill, *Journal of Accounting Research*, vol. 38, no. 2: 375-386
90. Henning, S. L. & Shaw, W. H. (2004), Is the Selection for the Amortization Period for Goodwill a Strategic Choice?, *Review of Quantitative Finance and Accounting*, vol. 20, no. 4: 315-333
91. Henning, S. L., Shaw, W. H. & Stock, T. (2004), The Amount and Timing of Goodwill Write-Offs and Revaluations: Evidence from U.S. and U.K. Firms, *Review of Quantitative Finance and Accounting*, vol. 23, no. 2: 99-121
92. Henry, B. (1999), What Constitutes Control?, *Journal of Accountancy*, 39-43
93. Hevas, D.L, Karathanassis, G. and Iriotis, N. (2000), An empirical examination of the value relevance of consolidated earnings figures under a cost of acquisition regime, *Applied Financial Economics*, vol. 10, no. 6: 645-653
94. Higson, C. (1998), Goodwill, *The British Accounting Review*, vol. 30, no. 2: 141-158
95. Hirst, D.E. & Hopkins, P.E. (1998), Comprehensive Income Reporting and Analysts’ Valuation Judgments, *Journal of Accounting Research*, vol.36 (supplement): 47-75
96. Hodder, L., Hopkins, P.E. & Wood, D.A. (2008), The Effects of Financial Statement and Informational Complexity on Analysts’ Cash Flow Forecasts, *The Accounting Review*, vol. 83, no. 4: 915-950

97. Holt, P.E (2004), A case against the consolidation of foreign subsidiaries' and a United States parent's financial statements, *Accounting Forum*, vol. 28, no. 2 : 159–165
98. Hung, M. & Subramanyam, K.R. (2007), Financial statement effects of adopting international accounting standards: the case of Germany, *Rev Acc Stud*, vol. 12, no. 4: 623-657
99. Hunton, J.E., Libby, R. & Mazza, C.L. (2006), Financial reporting transparency and earnings management, *The Accounting Review*, vol. 81, no. 1: 135-157
100. Husband, G.R. (1954), The Entity Concept in Accounting, *The Accounting Review*, vol. 29, no. 4: 552-563
101. Ionașcu, I., Ionașcu, M., Olimid, L. & Calu, D.A. (2007), An Empirical Evaluation of the Costs of Harmonizing Romanian Accounting with International Regulations (EU Directives and IAS/IFRS), *Accounting in Europe*, vol. 4, no. 2: 169-206
102. Isidro, H., O'Hanlon, J. & Young, S. (2006), Dirty Surplus Accounting Flows and Valuation Errors, *Abacus*, vol. 42, no. 3: 302-344
103. Jennings, R., Robinson, J., Thompson, R.B & Duvall Linda (1996), the Relation between Accounting Goodwill Numbers and Equity Values, *Journal of Business Finance & Accounting*, vol. 23, no. 4: 513-533
104. Jermakowicz, E. K. (2007), The Value Relevance of Accounting Income Reported by DAX-30 German Companies, *Journal of International Financial Management and Accounting*, vol. 18, no. 3: 151-191
105. Johnson, J., Tearney, M. (1993). , "Goodwill: an eternal controversy", *The CPA Journal*, Vol.63, no. 4: 58-69
106. Johnson, L. T. & Petrone, K. R. (1998), "Commentary: Is Goodwill an Asset?", *Accounting Horizons*, vol. 12, no. 3: 293 – 303
107. Johnson, L.T., Reither, C.L. & Swieringa, R.J. (1995), Toward Reporting Comprehensive Income, *Accounting Horizons*, vol. 9, no. 4: 128-137
108. Kallunki, J.P, Martikainen, T. & Perttunen, J. (1996), The proportionality of financial ratios: implications for ratio classifications, *Applied Financial Economics*, vol. 6, no. 6: 535-541
109. Keister, O.R. (1967), Consolidations and Intercompany Bond Holdings, *The Accounting Review*, vol. 42, no. 2: 375-376
110. Kimmell, D.L. (1976), Consolidation Models at Acquisition: Purchase and Pooling of Interest Methods, *The Accounting Review*, vol. LI, no. 3: 629-632
111. King, N., Beattie, A. & Cristescu, A.-M. (2001), Developing accounting and audit in a transitional economy, the Romania experience, *The European Accounting Review*, vol. 10, no. 1: 149 – 171
112. Kohler, E. L. (1938), Some Tentative Propositions Underlying Consolidated Reports, *The Accounting Review*, vol. 13, no. 1: 63-77
113. Kothavala, K. (2003), Proportional consolidation versus the equity method: A risk measurement perspective on reporting interests in joint ventures, *Journal of Accounting and Public Policy*, vol. 22, no. 6: 517-538
114. Krishnan, G.V. & Largay III, J.A. (2000), The Predictive Ability of Direct Method Cash Flow Information, *Journal of Business Finance and Accounting*, vol. 27, no. 1&2: 215-245
115. Küting, K. & Leinen, M. (2002), Die Kapitalkonsolidierung bei Erwerb eines Teilkonzerns, *Die Wirtschaftsprüfung*, vol. 55: 1201-1216
116. Kutner, R. & Switala, F. (2004), Remarks on the possible universal mechanism of the non-linear autocorrelations in financial-series, *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, vol. 344, no. 1-2: 244-251

- 117.Lander, H. G. & Reinstein, A. (2003), Models to Measure Goodwill Impairment, *International Advances in Economic Research*, vol. 9, no. 3: 227-232
- 118.Lapointe-Antunes, P., Cormier, D. & Magnan, M. (2009), Value relevance and timeliness of transitional goodwill-impairment losses: Evidence from Canada, *The International Journal of Accounting*, vol. 44, no. 1: 56-78
- 119.Larson, R.K. (2008), An Examination of Comment Letters to the IASC: Special Purpose Entities, *Research in Accounting Regulation*, vol. 20: 27-46
- 120.Lungu, C. & Păunescu, M. (2004), Singular și plural în tratamentul contabil privind fondul comercial, *Accounting and Management information Systems*, no. 7: 102-119.
- 121.Ma, R. & Hopkins, R. (1988), Goodwill—an Example of Puzzle-Solving in Accounting, *Abacus*, vol. 24, no. 1: 75-85
- 122.Ma, R. & Hopkins, R. (1992), Goodwill—an Example of Puzzle-Solving in Accounting—a Reply, *Abacus*, vol. 28, no. 1: 113-115
- 123.Maines, L.A. & Mc Daniel, L.S. (2000), Effects of comprehensive income characteristics on non-professional investors judgments: the role of financial statement presentation format, *The Accounting Review*, vol. 75, no. 2: 179-204
- 124.Martin, M.A. & Roberts, S. (2006), An Evaluation of Bootstrap Methods for Outlier Detection in Least Squares Regression, *Journal of Applied Statistics*, vo. 33, no. 7: 703-720
- 125.Masters-Stout, B., Costigan, M.L. & Lovata, L.M (2008), Goodwill impairments and chief executive officer tenure, *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 19, no. 8: 1370-1383
- 126.Matiș, D. (2003a), The Future of Accounting, Impactul convergenței contabile asupra reglementărilor și practicilor naționale, volumul *Conferinței internaționale Contabilitatea Mileniului III*, Cluj-Napoca, pag. 16-17
- 127.McCarthy, M.G. & Schneider, D.K (1995), Market Perception of Goodwill: Some Empirical Evidence, *Accounting and Business Research*, vol. 26, no. 1: 69-81
- 128.McClain, G. & McLelland, A.J. (2008), Shaking Up Financial Statement Presentation, *Journal of Accountancy*, vol. 206, no. 5: 56-64
- 129.McKee, T.E., Bradley, L.J., Rouse, R.W. (2006), Accounting for special purpose entities: The control view versus the primary beneficiary view for consolidation, *Journal of Applied Accounting Research*, vol. 8, no. 1: 162-207
- 130.McLeavy, S. & Trigueiros, D. (2002), Proportionate Growth and the Theoretical Foundations of Financial Ratios, *Abacus*, vol. 38, no. 3: 297-316
- 131.McSweeney, B. (2001), Narratives and numbers: from acontextual to contextualized financial analysis, *Accounting Forum*, vol. 25, no. 3: 246-263
- 132.Mian, S.L. & Smith, C.W. (1990), Incentives associated with changes in consolidated reporting requirements, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 13, no. 3: 249-266
- 133.Mian, S.L. & Smith, C.W. (1990), Incentives for unconsolidated financial reporting, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 12, no. 1-3: 141-171
- 134.Miller, M. C. (1973), An Aggregation Issue, *The Accounting Review*, vol. 48, no. 2: 280-291
- 135.Miller, M.C & Leo, K. (2008), The Downside of Harmonization Haste: The Equity Accounting Experience, *Australian Accounting Review*, vol. 7, no. 14: 2-15

136. Moehrle, S.R., Reynolds-Moehrle, A. & Wallace, J.S. (2001), How Informative Are Earnings Numbers That Exclude Goodwill Amortization?, *Accounting Horizons*, vol. 15, no. 3: 243-255
137. Mohr, R.M. (1988), Unconsolidated Finance Subsidiaries: Characteristics and Debt/Equity Effects, *Accounting Horizons*, vol. 2, no. 1: 27-34
138. Moonitz, M. (1942), The Entity Approach to Consolidated Statements, *The Accounting Review*, vol. 17, no. 3: 236-242
139. Mora, A. & Rees, W. (1998), The early adoption of consolidated accounting in Spain, *The European Accounting Review*, vol. 7, no.4: 675-696
140. Munter, P. (2002), SPEs: What is their role in future mergers?, *Journal of Corporate Accounting & Finance*, vol. 14, no. 2: 39-43
141. Müller, V.O. (2004) Die Kapitalflussrechnung nach IAS, *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Oeconomica*, no. 49 (2): 149-154
142. Müller, V.O. & Mureşan, M. (2006) Die Bilanzierung von Joint Ventures, *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Oeconomica*, no. 51, Supp: p. 87-95
143. Mureşan, M. & Müller, V.O. (2004), Perimetrul consolidării – Studiu comparativ între IAS/IFRS și legislația germană, *The Proceedings of the International Conference Audit and Accounting Convergence*, Cluj-Napoca, pag. 423 – 430
144. Mureşan, M. & Müller, V.O. (2005), Intangible Assets According to IAS/IFRS and the German Commercial Code (HGB), *The Proceedings of the International Conference: The Impact of European Integration on the National Economy, Accounting Section*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca: 265-270
145. Mureşan, M. & Müller, V.O. (2007), Recognition, Measurement and Disclosure of Minority Interests, *The Proceedings of the International Conference: Competitiveness and European Integration*, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca: 255 – 260
146. Muțiu, A. & Rusu, R. (2003), Impactul politicului asupra armonizării contabilității românești, Impactul convergenței contabile asupra reglementărilor și practicilor naționale, volumul *Conferinței Internaționale Contabilitatea Mileniului III*, Cluj-Napoca, pag. 470-475
147. Naceur, S. M. & Goaid, M. (2004), The value relevance of accounting and financial information: panel data evidence, *Applied Financial Economics*, vol. 14: 1219-1224
148. Newbery, S. (2003), Reporting Performance: Comprehensive Income and its Proponents, *Abacus*, vol. 39, no. 3: 325-339
149. Niskanen, J., Kinnunen, J. & Kasanen, E. (1998), A note on the information content of parent company versus consolidated earnings in Finland, *The European Accounting Review*, vol. 7, no. 1: 31-40
150. Niskanen, J., Kinnunen, J. & Kasanen, E. (2000), The value relevance of IAS reconciliation components: empirical evidence from Finland, *Journal of Accounting and Public Policy*, vol. 19, no. 2: 119-137
151. Nobes, C. & Norton, J. (1996), International variations in the accounting and tax treatments of goodwill and the implications for research, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, vol. 5, no. 2: 179-196
152. Nobes, C. (2002), An Analysis of the International Development of the Equity Method, *Abacus*, vol. 38, no. 1: 16-45
153. Nobes, C.W. (2005a), A Political History of Goodwill in the U.K.: An Illustration of Cyclical Standard Setting, *Abacus*, vol. 28, no. 2: 142-167

154. Nobes, C. W. (2005b), Rules-Based Standards and the Lack of Principles in Accounting, *Accounting Horizons*, vol. 19, no. 1: 25-34
155. Nurnberg, H. (2001), Minority Interest in the Consolidated Retained Earnings Statement, *Accounting Horizons* vol. 15, no. 2: 119-146
156. Ohlson, J.A. (1995). Earnings, book values, and dividends in security valuation. *Contemporary Accounting Research*, vol. 11, no. 2: 661-687
157. Orpurt, S.F. & Zang, Y. (2009), DO Direct Cash Flow Disclosures Help Predict Future Operating Cash Flows and Earnings?, *The Accounting Review*, vol. 84, no. 3: 893-935
158. Pounder, B. (2008), Financial Statements Unlike Any You've Seen (Part 2), *Financial Reporting*, Dec.: 19-20
159. Peasnell, K. (1982), Some Formal Connections between Economic Values and Yields and Accounting Numbers, *Journal of Business Finance and Accounting*, vol. 9: 361-381
160. Pendlebury, M.W. (1980), The Application of Information Theory to Accounting for Groups of Companies, *Journal of Business Finance & Accounting*, vol. 7, no. 1: 105-117
161. Penman, S.H. (1991), An Evaluation of Accounting Rate-of-return, *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, vol. 6, no.1: 233-256
162. Perry, K.W. (1963), Intercompany Profits and ARB 51, *The Accounting Review*, vol. 38, no.3: 626-628
163. Phillips, L.C. (1965), Accounting for Business Combinations, *The Accounting Review*, vol. 40, no. 2: 377-381
164. Pitulice, C. (2005), Using of accounting principles for preparation and presentation of consolidated financial statements, *Accounting and Management information Systems*, no. 13-14: 63-66
165. Pitulice, C. (2006), Minority interests' positioning inside consolidated balance sheet, *Accounting and Management information Systems*, supp.: 284-291
166. Pop, A. (2004), Abordări normative actuale în contabilitate, volumul *Conferinței Internaționale Audit și Convergență Contabilă*, Cluj-Napoca, pag. 63 – 77
167. Pop, I. (2003), Conceptul de grup de firme – Trecut, present și viitor, *Studia Negotia*, no. 1
168. Preinreich, G.A.D. (1938), The Principles of Public-Utility Depreciation, *The Accounting Review*, vol. 13, no. 2: 149-165
169. Răchișan, R. & Groșanu, A.(2006), Restructuring operations and the concept of control, *Accounting and Management information Systems*, supp.: 270-283
170. Răileanu, V. & Răpceanu, C. (2005), Business aquisition under IFRS 3 „business combination”. Opinions and classifications, *Accounting and Management information Systems*, no. 11-12: 57-65
171. Răpceanu, C. (2005), Present in business combination, *Accounting and Management information Systems*, no. 13-14: 89-94
172. Rees, W.P. (1997), The Impact of Dividends, Debt and Investment on Valuation Models, *Journal of Business Finance & Accounting*, vol. 24, no. 7&8: 1111-1140
173. Robinson, L. (1991), The Time Has Come to Report Comprehensive Income, *Accounting Horizons*, vol. 5, no. 2: 107-112
174. Roosz, J., Sztano, I. & Lakis, F. (1996), The Regulation of Joint Ventures in Hungary, *European Accounting Review*, vol. 5, no. 1: 115-147
175. Rosenfield, P. (2005), The Focus of Attention in Financial Reporting, *Abacus*, vol. 41, no. 1: 1-20

176. Rushing, R. (1965), Adjusting Inventories for Consolidated Statements, *The Accounting Review*, vol. 40, no. 2: 458-459
177. Săcărin, M. (2008), Teoriile consolidării și implicațiile acestora în informarea financiară, *Auditul financiar*, vol. 6, no. 10: 29-39
178. Săcărin Marian (2009) Evaluarea fondului comercial pozitiv și a intereselor minoritare în viziunea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, *Contabilitatea, Expertiza și Auditul Afacerilor*, no. 1: 37-42.
179. Sapienza, S. R. (1960), The Divided House of Consolidations, *The Accounting Review*, vol. 35, no. 3: 503-510.
180. Schipper, K. (2005), The Introduction of International Accounting Standards in Europe: Implications for International Convergence, *European Accounting Review*, vol. 14, no. 1: 101–126
181. Sellhorn, T. & Gornik-Tomaszewski, S. (2006), Implications of the 'IAS Regulation' for Research into the International Differences in Accounting Systems, *Accounting in Europe*, vol. 3: 187-217
182. Shortridge, R. T. & Smith, P. A. (2007), Understanding Consolidation: A Comparison of the Proprietary, Parent, Entity, and IASB Views, *CPA Journal*, vol. 77, no. 4: 22-26
183. Simon, S.I. (1953), Consolidated Statements and the Law, *The Accounting Review*, vol. 28, no. 4: 505-514
184. Smolinski, E.J. (1963), The Adjunct Method in Consolidations, *Journal of Accounting Research*, vol. 1, no. 2 : 149-178
185. Soonawalla, K. (2006), Accounting for Joint Ventures and Associates in Canada, UK, and US: Do US Rules Hide Information?, *Journal of Business Finance & Accounting*, vol. 33, no. 3&4: 395-417
186. Spiller, E.A. (1962), Teaching Consolidated Income Statements – a New Approach, *The Accounting Review*, vol. 37, no. 2: 336-342
187. Stoltzfus, R.L. & Epps, R.W. (2005), An empirical study of the value-relevance of using proportionate consolidation accounting for investments in joint ventures, *Accounting Forum*, vol. 29, no. 2: 169-190
188. Tarca, A., Hancock, P., Woodliff, D., Brown, P., Bradbury, M. & van Zijl, T. (2008), Identifying Decision Useful Information with the Matrix Format Income Statement, *Journal of International Financial Management and Accounting*, vol. 19, no. 2: 184-217
189. Tezel, A. & McManus, G.M. (2003), Disaggregating the Return on Equity: An Expanded Leverage Approach, *Journal of Applied Finance*, vol. 13, no.1: 66-71
190. Thinggaard, F., Wagenhofer, A., Evans, L., Gebhard, G., Hoogendoorn, M., Marton, J., Di Pietra, R., Mora, A. & Peasnell, K. (2006), Performance Reporting – The IASB's Proposed Formats of Financial Statements in the Exposure Draft of IAS 1, *Accounting in Europe*, vol. 3, no. 1: 35-63
191. Thorell P. & Whittington G. (1994), The harmonization of accounting within the EU – problems, perspectives and strategies, *The European Accounting Review*, vol. 3, no. 2: 215-239
192. Tiron-Tudor, A. & Müller, V. O. (2005), Opinions Regarding Goodwill Determination – Romanian Case Study, volumul *Conferinței Internaționale The Impact of the European Integration on the National Economy*, Cluj-Napoca, pag. 341-350
193. Tiron-Tudor, A. & Müller, V. O. (2007), Comparative study between 7th European Directive and IFRS concerning the treatment of goodwill, *Journal of Accounting and Management Information Systems*, vol. 3 supp.: 66-78
194. Tiron-Tudor, A. & Müller, V. O. (2009), Agreement and disagreement regarding IASB's proposed changes to accounting for Joint ventures, *Journal of Accounting and Management Information Systems*, vol. 8, no. 1: 7-26
195. Tiron-Tudor, A. & Müller, V.O. (2009), The European position on accounting for joint ventures, *International Journal of Liability and Scientific Enquiry*, vol. 2, no. 2: 176-193

196. Tiron-Tudor, A., Mățiș, D. & Filip, D.A. (2004), The Determination of Control and Interest in Groups with Complex Links, volumul *Conferinței internaționale Audit și Convergență Contabilă*, Cluj-Napoca, pag. 633-639.
197. Valley, M., Stokes, D. & Liesch, P. (2008), Equity Accounting: Empirical Evidence and Lessons from the Past, *Australian Accounting Review*, vol. 7, no. 14: 16-26
198. Van Cauwenberge, P. & De Beelde, I. (2007), On the IASB Comprehensive Income Project: An Analysis of the Case for Dual Income Display, *Abacus*, vol. 43, no. 1: 1-26
199. Vanasse, R.W. (1968), Consolidated Position Statements: A Tabular Approach, *The Accounting Review*, vol. 43, no. 1: 147-150
200. Vincent, L., Skinner, D.J., Schrand, C.M., Schipper, K., Ryan, S.R., Palepu, K., Maines, L.A., Iannacconi, T.E. & Herz, R.H. (2001), Equity Valuation Models and Measuring Goodwill Impairment, *Accounting Horizons*, vol. 15: 161-170
201. Walker, R. G. & Mack, J. (1998), The Influence of Regulation on the Publication of Consolidated Statements, *Abacus*, vol. 34: no. 1: 48-73
202. Walker, R. G. (1978), International Accounting Compromises: The Case of Consolidation Accounting, *Abacus*, vol. 14, no. 2: 97-111
203. Walker, R.G. (1976), An Evaluation of the Information Conveyed by Consolidated Statements, *Abacus*, vol. 12, no. 2: 77- 115
204. Warfield, T.D., Gribble, J., Lang, M.H., Lee, C.M.C., Linsmeier, T.J., Penman, S.H., Shores, D., Smith, J.H. & Stephenes, R.G. (1996), Response to the FASB Exposure Draft, "Proposed Statement of Financial Accounting Standards- Consolidated Financial Statements: Policy and Procedures", *Accounting Horizons*, vol. 10, no. 3: 182-185
205. Weygandt, J.J., Barth, M.E., Collins, W.A., Crooch, G.M., Frecka, T.J., Imhoff, E.A., McDonald, C.L., Revsine, L. & Searfoss, D.G. (1994), Response to the FASB Discussion Memorandum "Consolidation Policy and Procedures", *Accounting Horizons*, vol. 8, no. 2: 120-125
206. Whittred, G. & Zimmer, I. (1994), Contracting cost determinants of GAAP for joint ventures in an unregulated environment, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 17, no. 1-2: 95-111
207. Whittred, G. (1986), The Evolution of Consolidated Financial Reporting in Australia, *Abacus*, vol. 22, no. 2: 103-120
208. Whittred, G. (1987), The derived demand for consolidated financial reporting, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 9, no. 3: 259-285
209. Wines, G., Dagwell, R. & Windsor, C. (2007), Implications of the IFRS goodwill accounting treatment, *Managerial Auditing Journal*, vol. 22, no. 9: 862-880
210. Wong J. & Wong N. (2001), The Investment Opportunity Set and Acquired Goodwill, *Contemporary Accounting Research*, vol. 18, no. 1: 173-196
211. Wysocki, K.v. (1987), Konzernabschluss: Aufstellungs- und Einbeziehungspflichten nach neuem Recht, *ZfbF*: 247-281
212. Zeff, S.A. (2005a), The Evolution of US GAAP: The Political Forces Behind Political Standards (Part 1), *CPA Journal*, vol. 75, no. 1: 18 – 21
213. Zeff, S.A. (2005a), The Evolution of US GAAP: The Political Forces Behind Political Standards (Part 2), *CPA Journal*, vol. 75, no. 2: 18- 23
214. Zeff, S. A. (2005c), The Entity Theory of Recording Goodwill in Business Combinations: Old Stuff, *CPA Journal*, vol. 75, no. 12: 80

C. ALTE SURSE

1. Barth, M. E., Landsman, W.R. & Lang, M.H. (2007), International Accounting Standards and Accounting Quality, Working Paper
2. Brimble, M. & Hodgson, A. (2005), The Value Relevance of Comprehensive Income and Components for Industrial Firms, EAA Annual Congress - Working Paper
3. Comisia Europeană (1995), Communication from the Commission: Accounting Harmonization: A new strategy vis-a-vis international harmonisation COM 95 (508)
4. Comisia Europeană (2000), Communication from the Commission: EU Financial Reporting Strategy: the way forward COM (2000) 359 final
5. Comisia Europeană (2001), Proposal for a Regulation on the application of international accounting standards, COM (2001) 80 final
6. Deloitte (2008), Business combinations and changes in ownership interests. A guide to the revised IFRS 3 and IAS 27, www.iasplus.com (accesat la 20.07.2008)
7. Dion, G. (1999), Comparative Analysis of IAS 27 (1994) and US GAAP including ARB No. 51 and FASB Statement No. 24, in FASB (1999), The IASC – US Comparison Project, Norwalk: 337-347
8. Edey, H. (1962), Business Valuation, Gooswill and the Super-profit Method, *Studies in Accounting Theory*, în Baxter, W. & Davidson, S. (eds), Sweet and Maxwell, London
9. Ernst & Young (2009), Acquisition Accounting – What’s next for you? A global survey on purchase price allocation practices, February 2009, www.ey.com, (accesat la 15.07.2009).
10. FASB & IASB (2002), Memorandum of Understanding. The Norwalk Agreement
11. Gjerde, O., Knivsfla, K. & Sættem, F. (2007), The Value-Relevance of Financial Reporting in Norway 1965-2004, Working Paper
12. Higson, C. & Sproul, M. (2005) “Coping with IFRS”, London Business School/ Company Reporting, http://www.london.edu/assets/documents/PDF/Chris_Higson_paper_IFRS.pdf (accesat la 10.04.2007)
13. IASB (2005), ED of Proposed Amendments to IFRS 3 Business Combinations, www.iasb.org (accesat la 23.05.2006)
14. IASB (2006), Information for Observers – Consolidations (including SPEs)- The Control Model, Agenda Paper 7A, September
15. IASB (2006), Information for Observers - Phase D: Reporting Entity—Parent Company Approach, Agenda Paper 8A
16. IASB (2007), Basis for conclusions on IAS 1 Presentation of Financial Statements
17. IASB (2007), Consolidation. Project updated, December 07
18. IASB (2007), Project updates – Consolidation (dec)
19. IASB (2008), Discussion Paper: Preliminary Views on Financial Statement Presentation
20. IASB (2008a), Guidance on implementing IAS 27 Consolidated and Separate Financial Statements, IAS 28 Investments in Associates and IAS 31 Interests in Joint Ventures
21. IASB (2008b), Staff Draft ED International Financial Reporting Standard X Consolidated Financial Statements
22. IASB (2008c), Basis for conclusions on IFRS 3 Business combinations
23. IASB (2008d), Basis for conclusions on IAS 27 Consolidated and Separate Financial Statements

24. IASB (2008e), Exposure Draft: An Improved Conceptual Framework for Financial Reporting: Chapter 1: The Objective of Financial Reporting, Chapter 2: Qualitative Characteristics and Constraints of Decision-useful Financial Reporting Information
25. IASB (2008f), Discussion Paper: Preliminary Views on an improved Conceptual Framework for Financial Reporting. The Reporting Entity
26. Lin, H., Paananen, M. (2007), The Development of Value Relevance of IAS and IFRS over Time: The Case of Germany, Working Paper
27. **Müller, V.O.** (2005), Die Umstellung der Konzernkapitalflussrechnung von HGB/DRS auf IAS/IFRS für ein Düngemittel- und Bergbaukonzern, Kassel - Fulda (MBA-Masterthesis)
28. Paananen, M. (2008), The IFRS Adoption's Effect on Accounting Quality in Sweden, Working Paper
29. SEC (2005), Press Release: Chairman Donaldson Meets with EU Internal Market Commissioner McCreavy
30. SEC (2007a), Final Rule on Allowing Foreign Private Issuers to Prepare FS according with IFRS
31. SEC (2007b), Concept Release on Allowing US Issuers to Prepare FS according with IFRS
32. SEC (2008), Proposed Rule: Roadmap for the Potential Use of Financial Statements Prepared in Accordance with International Financial Reporting Standards by U.S. Issuers
33. *** (2009), Comment Letters on the IASB Discussion Paper on Preliminary Views on Financial Statement Presentation, www.fasb.org (accesate la 15.07.2009)
34. www.cpaclass.com
35. www.fasb.org
36. www.fese.be
37. www.iasb.org
38. www.iasplus.com
39. www.scrgrup.ro